Tampereen yliopisto

Juho Niemistö

PAKOLAISUUTISOINTI TOISEUDEN RAJOJEN LUOJANA

Venäjän hyökkäyssotaa paenneiden ukrainalaisten ja vuoden 2015 pakolaiskriisin kehystämisen erot Ylen verkkoartikkeleissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Juho Niemistö: Pakolaisuutisointi toiseuden rajojen luojana – Venäjän hyökkäyssotaa paenneiden ukrainalaisten ja vuoden 2015 pakolaiskriisin kehystämisen erot Ylen verkkoartikkeleissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan maisteriohjelma
Huhtikuu 2023

Venäjän hyökkäyssodan alettua Ukrainassa helmikuussa 2022 miljoonat ukrainalaiset pakenivat kodeistansa muihin Euroopan maihin. Suomessa puolueet suhtautuivat sotapakolaisten vastaanottamiseen suopeasti verrattuna vuoden 2015 pakolaiskriisiin. Myös kansalaiset olivat valmiita auttamaan ukrainalaisia monin tavoin, esimerkiksi tarjoamaan majoitusta sotaa pakeneville ihmisille.

Pakolaisuus sai paljon huomiota suomalaisessa mediassa, etenkin sodan alkukuukausina keväällä 2022. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten Yleisradion julkaisemissa verkkoartikkeleissa kehystettiin sotaa paenneita ukrainalaisia helmi-maaliskuussa 2022. Jotta tämä voidaan suhteuttaa maahantulosta uutisointiin yleisesti, vertailen ukrainalaispakolaisten kehystämistä vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaisten juttujen kehystämiseen.

Tutkimuksen tavoitteena on laajentaa aiempaa maahantuloa käsitelevää tutkimusta selvittämällä, miten mediassa käsitellään eri taustoista tulevia maahantulijoita. Pakolaiskriisin aikaan pakolaiset tulivat pääasiassa Lähi-idästä tai Afrikasta, kun taas Venäjän hyökkäyssota johti pakolaisuuteen Euroopan sisältä Ukrainasta. Tämä tutkimus tarjoaa siis vastauksia siihen, milloin maahantulijat mielletään osaksi ”meitä” ja milloin heidät nähdään ulkopuolisina ”toisina”.

Tutkimuksen aineistona käytän Yleisradion verkkoartikkeleita. Aineisto on jaettu kahteen osaan: helmi-maaliskuuhun 2022 sijoittuvaan Ukraina-aineistoon, johon sisältyvät jutut käsittelevät ukrainalaisia pakolaisia, sekä syyskuuhun 2015 sijoittuvaan pakolaiskriisi-aineistoon, jonka jutut käsittelevät Lähi-idästä ja Afrikasta tulleita pakolaisia. Tutkimusmenetelmänä käytän kehysanalyysiä, jonka avulla etsin aineistoista kehyksiä. Tämän jälkeen vertailen kahden eri aineiston kehystämistä etsien eroja ja yhteneväisyyksiä niiden välillä.

Tutkimustulokset osoittavat, että ukrainalaisiin suhtauduttiin mediassa suopeammin kuin vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaisissa jutuissa esiintyneisiin pakolaisiin. Vertailtaessa kahta aineistoa ukrainalaisten sopeutumista ei käsitelty yhtä laajasti, heidän saamansa apua tuotiin artikkeleissa useammin esiin ja heidän suhteensa omaan kotimaahansa esitettiin tiiviimpänä kuin Euroopan ulkopuolelta tulleiden pakolaisten tapauksessa.

Avainsanat: journalismi, media, pakolaisuus, maahanmuutto, maahantulo, toiseus, Venäjän hyökkäyssota, pakolaiskriisi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO ... 1

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS ... 5

2.1 Maahantulon käsitteet ... 5
2.2 Representaatio ja median rakentama maailmankuva ... 6
2.3 Toiseus vähemmistöjen esittämisessä ... 8
2.3.1 Toiseuden käsite ... 9
2.3.2 Toiseuden representaatiot mediassa ... 11
2.4 Aiempi tutkimus maahantulon uutisoimisesta ... 15
2.4.1 Maahantulo mediassa ... 15
2.4.2 Ukrainalaiset pakolaiset mediassa Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin aikana ... 19
2.5 Yhteenveto ... 21

3 TUTKIMUSASETELMA ... 23

3.1 Tutkimuksen konteksti ja tutkimuskysymykset ... 23
3.2 Aineisto ... 24
3.3 Kehysanalyysi tutkimusmenetelmänä ... 28
3.4 Kehysanalyysin toteuttaminen ... 29

4 ANALYYSI JA TULOKSET ... 33

4.1 Tulokset ... 33
4.2 Kehykset ja niiden analysointi ... 34
4.2.1 Asiantuntijuus ... 35
4.2.2 Suomeen sopeutuminen ... 37
4.2.3 Humanitäärisyys ... 42
4.2.4 Pakolaisuuden taustat ... 45
4.2.5 Perhe ... 48
4.2.6 Fyysinen ja henkinen kärsimys ... 51
4.3 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ... 53

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA ... 56

5.1 Johtopäätökset ... 56
5.2 Pohdinta ... 58

6 LÄHTEET ... 61

6.1 Tutkimukset ja tieteelliset artikkelit: ... 61
6.2 Verkkolähteet: ... 63

7 LIITE 1: AINEISTOLUETTELO ... 64

Ukraina-aineisto ... 64
Pakolaiskriisi-aineisto ... 65

8 LIITE 2: KEHYSTEN ESIINTYVYYS AINEISTOISSA ... 66

1 JOHDANTO

Kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 24. helmikuuta vuonna 2022, Euroopassa käytiin täysimittaista sotaa ensimmäistä kertaa sitten toisen maailmansodan. Venäjän hyökkäys sai valtiot, yritykset, yksittäiset ihmiset ja muut toimijat ympäri maailmaa tarjoamaan tukea ukrainalaisille. Myös suomalaiset asettuivat tukemaan ukrainalaisia eri tavoin.

Sodan ensimmäisenä päivänä Suomen valtionjohto piti tiedotustilaisuuden, jossa pääministeri Sanna Marin (sd.) ja ulkoministeri Pekka Haavisto (vihr.) huomauttivat, että sotatilanne saattaa johtaa pakolaisuuteen Ukrainasta Euroopan unionin jäsenvaltioihin. Marin kertoi pitävänsä mahdollisena, että Suomeen voi tulla runsaastikin pakolaisia Ukrainasta. (Laakkonen 2022.) Huhtikuun 2022 loppuun mennessä Suomessa olikin tehty yli 15 200 ukrainalaisia koskevaa tilapäisen suojelun päätöstä, maaliskuussa 2023 lukema oli kasvanut jo noin 51 000:een (Migri 2023).

Pakolaisten runsas määrä ei kuitenkaan tuntunut pelästyttävän suomalaisia, vaan ukrainalaisia oltiin valmiita auttamaan kaikin tavoin. Yle kertoi maaliskuussa kaikkien Suomen suurimpien puolueiden olevan sitä mieltä, että Suomen on otettava vastaan kaikki Ukrainasta sotaa pakenevat (Martikainen ja Pilke 2022). Puolueista perussuomalaiset ja Liike Nyt olivat sitä mieltä, että tilanne on erilainen kuin pakolaiskriisin aikaan vuonna 2015, jolloin nämä puolueet suhtautuivat kriittisemmin pakolaisten ja siirtolaisten vastaanottamiseen. Perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purra perusteli tilanteen olevan erilainen siksi, että ukrainalaisille tarjotaan vain tilapäistä suojelua. Purra kertoi uskovansa, että ukrainalaiset haluavat lähteä kotiin ”heti kun se on jälleen mahdollista” toisin kuin vuonna 2015 Euroopan ulkopuolelta tulleet siirtolaiset, jotka jäivät hänen mukaansa Suomeen. (Emt.)

Suomen mediassa niin Ukrainan tilanteesta kuin Suomeen sotaa pakenevista ukrainalaisista uutisoitiin laajalti keväällä 2022. Uutisointia tarkastellessa herää kysymys, suhtauduttiinko Suomessa Ukrainan sotaa pakeneviin ihmisiin suopeammin kuin muualta tulleisiin pakolaisiin. Tämä on tutkimukseni lähtökohta.

Kuten edellä jo mainitsin, puolueiden suhtautuminen Suomeen tuleviin ihmisiin oli ukrainalaisten kohdalla suopeampi kuin esimerkiksi vuonna 2015 pakolaiskriisin aikaan, jolloin pakolaisia ja

siirtolaisia saapui Suomeen Euroopan ulkopuolelta, etenkin Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta (Martikainen ja Pilke 2022). Jo tämä seikka itsessään viittaa siihen, että ukrainalaisiin ei ole yleisesti suhtauduttu Suomessa yhtä kriittisesti kuin Euroopan ulkopuolelta aiemmin tulleisiin pakolaisiin. Etenkin oikeistopuolueiden myönteinen suhtautuminen Ukrainasta maahan tulevien ihmisten vastaanottamiseen osoittaa nähdäkseni laajaa tukea ukrainalaisille, sillä kyseiset puolueet vastustavat usein maahanmuuttoa äänekkäimmin. Tältä kantilta voidaan pohtia myös sitä, onko media heijastellut omalla kerronnallaan julkisessa keskustelussa esillä olleita näkemyksiä pakolaistilanteesta.

Myös yksittäiset ihmiset olivat Suomessa valmiita auttamaan sotaa pakenevia ukrainalaisia. Moni suomalainen tarjosi kotiaan ukrainalaisille asuinpaikaksi (Latva-Teikari ym. 2022), jotkut ajoivat autolla hakemaan sotaa pakenevia turvaan Ukrainan rajalta (Seppä 2022) ja jotkut harvat lähtivät vapaaehtoisina taistelemaan Ukrainan riveihin Venäjää vastaan (Hämäläinen ja Leppänen 2022). Osa Facebook-käyttäjistä osoitti tukea ukrainalaisille vaihtamalla profiilikuvansa kehykseksi Ukrainan värit.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää, miten Yleisradio uutisoi verkkoartikkeleissaan Ukrainasta Suomeen sotaa paenneista ihmisistä Venäjän hyökkäyssodan ensimmäisen kuukauden aikana. Jotta tähän kysymykseen saa kattavan vastauksen, vertailen ukrainalaisten uutisoinnista saatuja tuloksia vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaiseen Ylen uutisointiin. Tutkimuksen metodina on käytetty kehysanalyysiä, jonka avulla olen etsinyt kehyksiä ukrainalaisia ja pakolaiskriisiä koskevista uutisista.

Tutkimuksellani pyrin antamaan lisää vastauksia siihen, miten mediassa ja journalismissa suhtaudutaan eri taustoista tuleviin ihmisiin. Aihe on tärkeä, koska media rakentaa yleisölle todellisuudenkuvaa maailmasta, ja jos tietystä ihmisryhmästä luodaan mediassa tietynlainen kuva, se voi vaikuttaa myös yleiseen mielipiteeseen kyseisistä ihmisistä. On tärkeää ymmärtää, millaista kuvaa media rakentaa maailmasta, tämän tutkimuksen tapauksessa eri taustoista tulevista pakolaisista, koska journalismi voi omalla toiminnallaan vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan ja käytäntöihin ja siten esimerkiksi tasa-arvoisuuden toteutumiseen. Journalismi voi parhaimmillaan parantaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, mutta vastaavasti se voi myös heikentää sitä.

Lähtöoletukseni on, että Ukrainasta sotaa paenneisiin ihmisiin suhtauduttiin vastaanottavaisemmin ja suopeammin kuin Euroopan ulkopuolelta tulleisiin pakolaisiin, jotka ovat niin ikään saapuneet

Suomeen vaikeista oloista. Näkisin, että tähän voi olla syynä ainakin se, että sota on sekä maantieteellisesti että kulttuurisesti lähempänä Suomea verrattuna vaikkapa Lähi-idässä käytäviin sotiin. Näin ollen ukrainalaiset laskettanevat useammin osaksi ”meitä” kuin Euroopan ulkopuolelta tulevat ihmiset. Tähän liittyvää ”toiseuden” käsitettä käsittelen alaluvussa 2.3, ja reflektoin sitä saamiini tutkimustuloksiin luvun viisi johtopäätöksissä ja pohdinnassa.

Ennen tutkimuksen viitekehykseen pureutumista seuraavassa luvussa on tässä johdantoluvun lopussa syytä käydä lyhyesti läpi käsittelemieni tapausten, Venäjän hyökkäyssodan ja vuoden 2015 pakolaiskriisin, taustat. Venäjän ja Ukrainan välinen konflikti alkoi jo keväällä 2014. Taustalla oli Ukrainan johdon tavoite siirtyä kohti länttä, eli Euroopan unionia ja Natoa, sekä Venäjän pyrkimys estää tämä. Ukrainan johdon lupaukset länteen liittymisestä eivät toteutuneet, mikä johti levottomuuksiin maassa. Venäjä provosoitui siitä, että ukrainalaiset osoittivat mieltä länteen liittymisen epäonnistumisesta, ja liitti Ukrainaan kuuluvan Krimin niemimaan itseensä laittomasti. Myöhemmin konfliktit siirtyivät Krimiltä Itä-Ukrainaan. (Timonen 2022.)

Syksyllä 2014 ja helmikuussa 2015 Ukraina ja Venäjä sekä Ukrainan alueella olevat Luhanskin ja Donetskin kansantasavallat allekirjoittivat kaksi Minskin sopimusta, joilla tavoiteltiin tulitaukoa Ukrainassa, mutta sopimukset eivät pitäneet (Timonen 2022). Konfliktin alkamisen jälkeen Ukrainan hallituksen joukkojen ja Venäjän ohjaamien separatistialueiden väliset tulitaukorikkomukset ovat olleet yleisiä Venäjän hyökkäyssodan alkamiseen saakka (Helin ja Vähäkangas 2022).

Ukrainan perustuslakiin kirjattiin helmikuussa 2019 tavoitteeksi Natoon ja Euroopan unioniin liittyminen. Ennen hyökkäyssodan alkua, joulukuussa 2021, Venäjä vaati muun muassa Natoa vetämään sotilaansa pois itäisestä Euroopasta ja länsimaita lupaamaan, ettei Ukrainasta tule koskaan Naton jäsentä. Näihin vaatimuksiin ei suostuttu, ja lopulta Venäjän hyökkäsi Ukrainaan 24. helmikuuta. (Helin ja Vähäkangas 2022.) Kuten tämän tutkielman alussa jo käytiin läpi, sota johti runsaaseen pakolaisuuteen Euroopassa, kun ukrainalaiset pakenivat kotimaastaan. 18. huhtikuuta 2023 mennessä Euroopan maissa oli kirjattu lähes 8,2 miljoonaa ukrainalaista pakolaista, joista noin viisi miljoonaa oli otettu tilapäiseen suojeluun tai vastaavaan turvaan (Operational Data Portal 2023).

Vertailen ukrainalaisista pakolaisista uutisointia vuoden 2015 maahantuloa koskevaan uutisointiin. Vuonna 2015 Eurooppaan saapui yli 1,25 miljoonaa pakolaista, joista suurin osa haki suojaa sodalta,

väkivallalta tai vainoilta kotimaassaan (Greussing ja Boomgaarden 2017, 1749). Tätä kutsuttiin yleisesti ”pakolaiskriisiksi”, sillä pakolaisten runsas määrä nousi tärkeäksi poliittiseksi aiheeksi Euroopan maissa ja Euroopan unionilla oli vaikeuksia löytää ratkaisuja, joilla runsas määrä pakolaisia voitaisiin ottaa vastaan (Heisbourg 2015, 8).

Vuoden 2015 pakolaiskriisille ei ollut yhtä selkeää syytä, mutta sen taustalla vaikuttivat merkittävästi ainakin Syyrian, Irakin ja Afganistanin konfliktit sekä Afrikan sarven ja Länsi-Afrikan kriisit (Ulkoministeriö 2023). Suomi otti vuonna 2015 vastaan yli 32 000 turvapaikanhakijaa, joista yli 20 000 oli kotoisin Irakista, yli 5 200 Afganistanista ja lähes 2 000 Somaliasta. Näiden jälkeen seuraavaksi eniten turvapaikanhakijoita oli Syyriasta, Albaniasta ja Iranista. (Migri 2023.)

Tässä tutkielmassa avaan seuraavaksi luvussa kaksi tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen käymällä läpi aiempaa maahaanmuuttoon ja mediaan liittyvää tutkimusta sekä olennaisia käsitteitä tutkielmani aiheen kannalta, toiseus ja representaatio näistä tärkeimpinä. Kolmannessa luvussa avaan tutkimusasetelmaa pureutumalla syvällisemmin aineistoon ja kehysanalyysiin, jota käytän tutkimusmenetelmänä. Tämän jälkeen analysoin valitsemaani aineistoa luvussa neljä, minkä jälkeen pohdin havaintojani luvussa viisi.

Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö Jokes on tukenut tämän tutkielman tekemistä 900 euron opiskelijastipendillä.

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa avaan oman tutkimusaiheeni tutkimuksellisen ja teoreettisen viitekehyksen käymällä läpi aiempaa tutkimusta ja tutkimukseni kannalta olennaisia teorioita. Aluksi kuvailen maahantulon käsitteitä ja niiden käyttämistä tässä tutkielmassa. Sen jälkeen pureudun tähän tutkimukseen liittyviin teorioihin käsittelemällä ensin median representaatioita ja niiden vaikutusta yleisön maailmankuvaan, minkä jälkeen avaan toiseutta teoreettisena käsitteenä ja sen esiintymistä mediassa. Tämän jälkeen käyn läpi aiempaa maahantuloon ja mediaan liittyvää tutkimusta sekä Venäjän ja Ukrainan välisestä konfliktista ja Venäjän hyökkäyssodasta johtuvaa pakolaisuutta käsittelevää tutkimusta. Lopuksi vedän vielä tämän luvun yhteen alaluvussa 2.4 ennen tutkimusasetelman selittämistä seuraavassa luvussa.

2.1 Maahantulon käsitteet

Kun ihmisiä muuttaa ulkomailta väliaikaisesti tai pysyvästi toiseen maahan, heidät voidaan määritelmällisesti sijoittaa monen eri käsitteen alle. Näitä käsitteitä saatetaan etenkin arkikielessä käyttää limittäin ja virheellisesti, ja välillä myös mediassa eri termit sekoittuvat keskenään, kuten selviää alaluvusta 2.4 ”Aiempi tutkimus maahantulon uutisoimisesta”. Siksi selitän ennen aiempaan tutkimukseen ja teorioihin pureutumista, miten aion käyttää eri käsitteitä tässä tutkielmassa.

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että mediassa yleisimmät maahan tuleviin ihmisiin viittaavat käsitteet ovat pakolainen (refugee), turvapaikanhakija (asylum seeker), maahanmuuttaja (immigrant) ja siirtolainen (migrant) (esim. Berry ym. 2015; Gabrielatos ja Baker 2008). Suluissa ovat aiemmassa tutkimuksessa esiintyneet englanninkieliset käsitteet. Käytän edellä esitettyjä käännöksiä tässä tutkielmassa. On huomioitavaa, että joissain aiemmissa tutkimuksissa termit on käännetty jostain muusta kielestä englanniksi, josta olen sitten kääntänyt ne tähän tutkielmaan suomeksi. En siis ole pystynyt arvioimaan alkuperäisen käännöksen osuvuutta esimerkiksi espanjasta englanniksi tietyissä tutkimusartikkeleissa.

Edellisessä kappaleessa mainittujen termien lisäksi maahantuloon voidaan viitata myös muilla sanoilla. Esimerkiksi Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainasta paenneille ihmisille on myönnetty Euroopan unionissa tilapäistä suojelua. Heihin voi viitata kuitenkin myös pakolaisina, koska he ovat joutuneet pakenemaan sotaa kotimaastaan ulkomaille.

Yhdistääkseen eri käsitteitä kattokäsitteeksi Gabrielatos ja Baker (2008) käyttävät artikkelissaan kirjainyhdistelmää RASIM, joka on lyhenne edellä mainituista yleisimmistä englanninkielisistä käsitteistä (pakolainen, turvapaikanhakija, maahanmuuttaja ja siirtolainen) ja viittaa siten niihin kaikkiin. RASIM on kattokäsitteenä toimiva, mutta koska sen käyttäminen suomenkielisessä tekstissä on hieman kömpelöä ja epäselvää, en käytä sitä tässä tutkielmassa.

RASIM-kirjainyhdistelmän sijasta käytän tässä tutkielmassa yleiskäsitteenä termiä ”maahantulija”. Tämä siis käsittää kaikki maahan tulevan ihmiset, jotka hakevat oleskelulupaa, ovat saaneet sen tai ovat jääneet Suomeen asumaan. Maahanmuuttajan ja maahantulijan määritelmällinen ero on pieni: maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka ”on jonkin toisen maan kansalainen tai kansalaisuutta vailla oleva henkilö ja muuttaa maahan pidemmäksi aikaa”, kun taas maahantulijalla viitataan laillisesti tai laittomasti maahan saapuvaan ihmiseen (STT 2023). Käytän näistä kahdesta termistä yleisesti mieluummin ”maahantulijan” käsitettä, sillä se on termeistä laajempi ja pitää sisällään paitsi maahanmuuttajat myös esimerkiksi ihmiset, jotka hakevat turvapaikkaa Suomesta mutta eivät saa sitä. Tämän lisäksi ”maahantulijan” käyttäminen yleiskäsitteenä on tärkeää siksi, että aiemmassa tutkimuksessa on tutkittu ”maahanmuuttaja”-käsitteen käyttöä muiden käsitteiden rinnalla. Siksi sen käyttäminen myös yleiskäsitteenä voisi aiheuttaa sekaannusta ja epäselvyyttä siinä, puhutaanko sitä käytettäessä ”maahanmuuttaja”-käsitteen esiintymisestä mediassa vai yleisesti kaikista pakolaisista, turvapaikanhakijoista, maahanmuuttajista ja siirtolaisista.

Käytän tekstissä kuitenkin harvakseltaan myös ”maahanmuuttajan” käsitettä kuvaamaan pidemmäksi aikaa maahan muuttavia maahantulijoita. Ukrainalaisista maahantulijoista käytän yleisesti termiä ”sotapakolainen” tai ”pakolainen” riippumatta siitä, kuinka kauan he oleskelevat Suomessa. Tämä on perusteltua, koska he pakenevat sotaa ja voidaan siksi määritellä sotapakolaisiksi. On kuitenkin huomioitava, että pakolaiset eivät aina pakene sotaa, vaan syy pakolaisuudelle voi olla myös esimerkiksi vaino tai ihmisoikeusloukkaukset henkilön kotimaassa. Siksi käytän myös vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaisissa aineiston jutuissa esiintyvistä henkilöistä termiä ”pakolainen”.

2.2 Representaatio ja median rakentama maailmankuva

Kun mediassa julkaistaan jokin juttu, sen tarkoituksena on useimmiten välittää yleisölle jotain tietoa. Aina tiedon ei tarvitse olla faktaa esimerkiksi tapahtuneesta onnettomuudesta, vaan välitetty tieto

voi yhtä lailla olla vaikkapa henkilöjutuissa jonkin ihmisen elämäntarina. Joka tapauksessa journalismissa usein välitetään jotain todellisuutta yleisölle.

Representaatiolla tarkoitetaan jonkin tekemistä uudelleen läsnä olevaksi. Seppäsen ja Väliverrosen (2012, 92) mukaan käsitteellä ei ole yksiselitteistä suomennosta mutta yleensä sillä tarkoitetaan ”jonkin asian tai ajatuksen esittämistä sanallisten, äänellisten tai kuvallisten merkkien avulla”. Esimerkiksi taiteilijan maalaama taulu jostain maisemasta on representaatio (emt., 93).

Journalismin näkökulmasta tarkasteltuna representaatio on mediaesitys, eli esimerkiksi kuva, teksti tai video, joka antaa jutun kohteena olevasta todellisuudesta jonkinlaisen kuvan yleisölle (Seppänen ja Väliverronen 2012, 94). Median representaatio on siis ikään kuin journalistin tekemä kopio todellisuudesta. Representaatiot ovat aina vain jossain määrin huonolaatuisia kopioita alkuperäisestä kohteestaan (emt., 93), koska todellisuutta ei ikinä voi luoda täydellisesti uudelleen. Journalismi toimii osaltaan näiden kopioiden luojana, ja siksi sillä on suuri rooli siinä, millainen kuva todellisuudesta yleisölle välittyy.

Representaatiot eivät pelkästään heijastele todellisuutta vaan myös luovat sitä. Ongelmalliset representaatiot saattavat vaikuttaa negatiivisesti poliittiseen ja sosiaaliseen päätöksentekoon ja voivat siten johtaa eriarvoisuuteen. (Fürsich 2010, 115.) Tätä kautta media voi omilla esityksillään vaikuttaa myös yhdenvertaisuuden toteutumiseen yhteiskunnassa, niin negatiivisesti kuin positiivisestikin.

Journalistisessa prosessissa on monta eri tekijää, jotka vaikuttavat siihen, millä tavalla todellisuus lopulta välittyy sisällön kuluttajille. Siihen, miten yleisö ottaa jutun vastaan, vaikuttaa kaikki aina juttuideasta juttuun päätyviin sanavalintoihin. Toisaalta myös jokainen kuluttaja kokee jutun omalla tavallaan, joten myös yksilön identiteetti vaikuttaa siihen, miten juttu käsitetään.

Journalismissa objektiivinen tiedonvälitys on nähty usein tärkeäksi (Tuchman 1972, 660), koska sen avulla yleisölle välittyy mahdollisimman todenmukainen kuva maailmasta. Tuchman (emt., 665–669) on listannut objektiivisuuden saavuttamisen työkaluiksi esitetystä näkemyksestä poikkeavien kantojen kertomisen, väitettä tukevien perustelujen esittämisen, lainausmerkkien järkevän käytön ja esitetyn informaation sopivan järjestämisen. Ei ole selkeää mittaria sille, mikä on ”riittävä” objektiivisuus journalismissa eikä täydelliseen objektiivisuuteen ole välttämättä aina tarpeen edes pyrkiä, mutta yleisesti ottaen objektiivisuus on nähty journalismissa tavoiteltavaksi asiaksi.

Tuchmanin (1972) objektiivisuuden työkalut osoittavat, miten pienistä tekijöistä objektiivisuuden toteutuminen voi olla kiinni. Näin ollen myös se, miten journalistiset sisällöt vaikuttavat yleisön maailmankuvaan, riippuu pienistä asioista. Esimerkiksi maahantulijoista puhuttaessa sanavalinnat voivat vaikuttaa siihen, millainen kuva yleisölle muodostuu, sillä kuten alaluvussa 2.3 käy myöhemmin tässä tutkielmassa ilmi, erilaisiin maahantulijoihin viittaaviin termeihin liittyy erilaisia mielikuvia (kts. Zawadzka-Paluektau 2022). Tämän lisäksi suuri merkitys on tietenkin myös sillä, missä kontekstissa termejä käytetään.

2.3 Toiseus vähemmistöjen esittämisessä

Kun puhutaan maahantulijoiden uutisoimisesta mediassa, *toiseus* on tärkeä ja aiemmassa tutkimuksessa toistunut käsite. Usein vähemmistöt, kuten maahantulijat, asetetaan yhteiskunnassa tahallisesti tai tahattomasti ”toisten” asemaan – heidän ei ajatella kuuluvan ”meihin”, vaan heitä pidetään erilaisina.

Toiseuden käsitteellä tarkoitetaan ”itsen” ja ”toisten” – tai ”meidän” ja ”muiden” – erottamista toisistaan. Tällöin ”toiset” asetetaan heikompaan tai alistettuun asemaan suhteessa ”meihin”. (Seppänen ja Väliverronen 2012, 106.) *Toiseuttaminen* puolestaan tarkoittaa ihmisryhmien jakamista hierarkkisesti ”meihin” ja ”toisiin” (Vaahensalo 2021, 4).

Toiseuden representaatiot eli esitykset ovat olleet merkittävä aihe etenkin kulttuurintutkimuksessa. ”Toisten” esittämisen tapoja on pohdittu esimerkiksi kirjallisuudessa, mainoksissa ja mediassa. (Löytty 2005, 168.) Medialla on suuri rooli toiseuden muodostamisessa ja vastaavasti sen purkamisessa, sillä media luo osaltaan ”toisia” esittäviä representaatioita.

Toiseudesta puhutaan usein etenkin maahantulon ja etnisyyden yhteydessä (esim. Löytty 2005, Billig 1995). Esimerkiksi nationalismissa noudatetaan ideologiaa, jossa ”me”, eli oman maan kansalaiset, ovat prioriteeteissa korkeimmalla. Tällöin ”me” on rajallinen ihmisryhmä, jonka ulkopuolelle osa jää – meitä ei voi olla ilman toisia. Toisin sanoen oman kansan muodostaman yhteisön voi ajatella olevan olemassa vain, jos ajatellaan olevan olemassa myös ulkomaalaisten muodostama yhteisö. (Billig 1995, 73.) Itseys saa merkityksensä toiseuden kautta ja päinvastoin (Löytty 2005, 166), ja siksi toiseus on merkittävä osa identiteettien ja merkitysten muodostumista (emt., 164).

Kun arvioidaan jotain itselle vierasta asiaa, esimerkiksi ihmistä tai ilmiötä, esille nousevat herkemmin poikkeukselliset ja erilaiset piirteet kuin ”tavallisena” pidetyt asiat. Siksi puhuttaessa esimerkiksi maahantulijoiden elämästä, kulttuurista tai olosuhteista, huomio kiinnitetään helposti asioihin, jotka eroavat tyypillisenä pidetystä suomalaisuudesta. (Löytty 2005, 162.) Näin ollen maahantulijoista puhuttaessa korostuu etenkin heidän erilaisuutensa suomalaisiin nähden, ja siksi heistä muodostuu helposti ”toisia”. Esimerkiksi Chouliaraki ja Zaborowski (2017) havaitsivat tutkimuksessaan, että vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaan pakolaiset esitettiin mediassa useimmiten jonkin ryhmän edustajina, ja tämä ryhmä oli useimmiten heidän edustamansa kansalaisuus (62 prosentissa artikkeleista) ja harvemmin esimerkiksi sukupuoli (24 %) tai ikä (27 %).

Tässä alaluvussa selitän seuraavaksi perusteellisemmin sen, mitä toiseudella tarkoitetaan, missä yhteyksissä käsitettä voi käyttää ja millaisia vaikutuksia sillä on yhteiskuntaan. Tämän jälkeen syvennyn siihen, miten toiseus esiintyy median representaatioissa ja miten media voi omalla toiminnallaan vaikuttaa toiseuden vähenemiseen tai lisääntymiseen yhteiskunnassa.

2.3.1 Toiseuden käsite

Toiseutta on käytetty useilla eri tieteenaloilla, kuten jälkikolonialistisessa tutkimuksessa, kulttuurintutkimuksessa ja naistutkimuksessa (Löytty 2005, 164). Käsitettä käytetään usein kuvailtaessa tutun ja vieraan tai normin ja poikkeuksen välistä suhdetta. Sillä voidaan siis viitata valtasuhteeseen, jossa joku tai jokin nähdään paitsi erilaiseksi myös arvoltaan toista alemmaksi. (Emt., 162.) Historian saatossa toiseus on näkynyt selkeästi esimerkiksi orjuudessa ja kolonialismissa, kun valkoihoiset länsimaalaiset asettivat tummaihoiset ihmiset selkeästi heikompaan asemaan vain ihonvärin perusteella (Seppänen ja Väliverronen 2012, 106).

Toiseuteen ei välttämättä aina liity aktiivista ajattelua ja erojen tekemistä eri ihmisten tai ihmisryhmien välille, vaan sitä käytetään nimenomaan valtasuhteen kuvaamiseksi: maahantulijat voivat olla ”toisia” kantasuomalaisiin nähden, mutta se ei tarkoita sitä, että kaikki kantasuomalaiset, tai edes suurin osa heistä, ajattelisivat maahantulijoiden olevan itseään alempiarvoisia. Käsitteen avulla voidaan tuoda esiin ja sitä kautta pyrkiä myös purkamaan yhteiskunnassa esiintyviä valtahierarkioita (Löytty 2005, 163).

Käytännössä kuka tahansa voi olla ”toinen”, eikä se aina vaadi mihinkään vähemmistöön kuulumista. Hetkittäinen monikin ihminen on joskus ”toisen” asemassa – esimerkiksi liikenteessä pyöräilijä voi olla ”toisen” asemassa suhteessa autoilijaan, koska liikenne voi paikoittain olla suunniteltu lähtökohtaisesti autoilijoille. Tällöin osa autoilijoista saattaa ottaa huomioon vain toiset autoilijat ja suhtautua muihin tienkäyttäjiin halveksuen. (Nikunen 2002, 61.)

Ryhmän tai yksilön sosiaalista identiteettiä ei yleensä voi muodostaa ilman suhdetta ”toisiin”, sillä identiteetin merkitys on vähäinen ilman erilaisen identiteetin omaavia ihmisiä. Kun ryhmän tai yksilön identiteetti muodostuu, yleensä jollekin muodostuu valta-asema suhteessa johonkin muuhun ryhmään tai yksilöön. (Okolie 2003, 2.) ”Meidän” ja ”toisten” jaottelu ei siis muodostu enemmistön perusteella, vaan se on seurausta esimerkiksi yhteiskunnan tilasta ja historiasta. Valtio ei esimerkiksi niinkään koostu siitä väestöstä, josta se on alun perin koostunut, vaan historian saatossa se on muokkautunut sisällyttämään tietyt ihmisryhmän ”meihin” ja jättämään tietyt ihmisryhmät ulkopuolelle ”toisiksi” (Duara 1996, 163). Esimerkiksi Yhdysvalloissa tai Australiassa alkuperäiskansoista on historian saatossa tullut vähemmistöjä.

”Meidän” ja ”muiden” välisen rajan vetäminen ei aina ole selkeää. Ensinnäkin se, miten kukin erottaa ”me” ja ”muut”, vaihtelee yksilöiden välillä, koska myös identiteetti on yksilöllistä. Usein erottelu perustuu stereotypioihin (Billig 1995, 75), jotka nekin eri ihmiset saattavat kokea eri tavalla. Esimerkiksi etniset piirteet saattavat olla syy siihen, että henkilö ei katso jonkun muun kuuluvan ”meihin”. Toiseksi, ympäröivä maailma on joissain tapauksissa hämärtänyt tiettyjen ihmisryhmien rajoja. Tästä hyvä esimerkki on maahantulo ja etnisyys: globalisaation seurauksena ihmiset ovat vuosien saatossa liikkuneet enemmän, ja siksi valtioiden maantieteelliset rajat eivät ole enää niin suuressa merkityksessä määriteltäessä ”meitä” ja ”muita” tässä yhteydessä. (Tuominen 2002, 71.)

Tämän tutkimuksen kannalta onkin olennaista se, mihin Suomen mediassa vedetään raja ”meidän” ja ”muiden” välillä, sillä jos ukrainalaiset maahantulijat on mediassa esitetty suopeammin kuin esimerkiksi Lähi-idästä tulleet pakolaiset, kuten lähtöoletukseni on, niin silloin voitaisiin vetää johtopäätös, että ukrainalaiset maahantulijat katsotaan kuuluvaksi ”meihin” todennäköisemmin kuin Euroopan ulkopuolelta tulleet ihmiset. Tähän liittyy vahvasti myös *eurosentrismin* käsite.

Eurosentrismillä tarkoitetaan sitä, että Eurooppa ja eurooppalaisessa kulttuurissa yleisesti normaalina pidetyt asiat katsotaan luonnollisiksi ja kaikki muu poikkeavaksi (Ashcroft ym. 2013, 107). Ensimmäinen merkki eurosentrismistä oli ensimmäisen maailmankartan luominen, kuten José Rabasa teoksessaan *Inventing A > M > E > R > I > C > A: Spanish Historiography and the Formation of Eurocentrism* vuodelta 1993 kertoo. Edelleen yleisesti käytössä olevassa maailmankartan mallissa Eurooppa sijoitettiin keskelle karttaa ja se vei suhteellisesti suuremman osan kartan pinta-alasta kuin todellisuudessa. Käsitys ”maailmasta” sai merkityksensä vasta, kun eurooppalaiset olivat löytäneet eri alueet, minkä seurauksena syntyi ajatus, että Eurooppa on kulttuurisesti ja sijainnin puolesta maailman keskiö. (Ashcroft ym. 2013, 107.) Eurosentrismi näkyy myös esimerkiksi siten, että länsimaista matematiikkaa, taidetta ja muita kulttuurisia sekä sosiaalisia käytäntöjä pidetään ylivertaisina (emt., 108).

Etnisyyden tai kansalaisuuden perusteella ihmisten erotteleminen on vain yksi esimerkki toiseudesta. Käsitettä on käytetty tämän lisäksi useissa muissa aiheissa, Suomessa esimerkiksi Sibeliusviulukilpailun mediaesityksistä ja siitä, miten eri maita on kuvattu (Löytty 2005, 164). Myös naissukupuoli voi olla ”toinen” miehiin nähden. Simone de Beauvoir kuvaa vuoden 1949 teoksessaan *Toinen Sukupuoli* miessukupuolen olevan maailmassa normi, eli mielikuva, joka syntyy ihmisestä. Naisia taas tarkastellaan usein miehen vastakohtana. (Nikunen 2002, 61.) Tämä näkyy myös jokapäiväisessä kielenkäytössä: puhuttaessa esimerkiksi urheilijoista tai urheilujoukkueista oletus on, että puhutaan miehistä, ellei toisin mainita. Näkemys naissukupuolen toiseudesta on siis edelleen relevantti, vaikka sukupuolten välinen tasa-arvo onkin parantunut huomattavasti sitten Nikusen (2002) artikkelin ja de Beauvoirin teoksen.

2.3.2 Toiseuden representaatiot mediassa

Länsimaisessa filosofiassa toiseus on perinteisesti ajateltu jonain, joka pitää ”valloittaa”. Toisin sanoen, kun ulkomaista ilmiötä analysoidaan, pyritään siitä oppimaan kaikki mahdollinen ja lopulta sovittamaan se asioihin, jotka jo tiedämme. On todennäköisempää, että ihmiset muokkaavat heille uutta ilmiötä omaan maailmankuvaansa sopivaksi, kuin että he hylkäisivät maailmankuvansa siksi, että uusi ilmiö ei sovi siihen. (Treanor 2006, 3–4.)

Media voi esityksillään vaikuttaa ihmisten maailmankuvaan, ja siksi sillä on suuri rooli toiseuden esittämisessä. Esimerkiksi luokan, sukupuolen tai etnisyyden representaatiot voidaan tehdä niin, että ne palvelevat vakiintuneita käsityksiä, mutta toisaalta oikeanlaisella representaatiolla käsityksiä voidaan myös kyseenalaistaa (Seppänen ja Väliverronen 2012, 96). Mediassa toisia voivat olla moneen eri ryhmään kuuluvat ihmiset. Maahantulijoiden ja naisten lisäksi esimerkiksi vanhukset, vammaiset, lihavat, rumat, sairaat tai köyhät voivat kantaa toiseuden tunnusmerkkejä (Tuominen 2002, 73). Käsiteltäessä toiseutta journalismi voi pahimmillaan tuottaa stereotypioita niin meistä kuin toisistakin, sillä esimerkiksi maahantulosta puhuttaessa suomalaisuutta usein tarkastellaan toisen kulttuurin kautta, jolloin korostuvat sekä toiselle kulttuurille että suomalaiselle kulttuurille ”tyypilliset”, stereotyyppiset piirteet (Horsti 2002, 125).

Tuomisen (2002, 72) mukaan tiedotusvälineet muodostavat instituution, jossa toiseuden rajat mitataan ja joka osoittaa, mitä toiseuteen liittyy ja miten siihen reagoidaan. Medialla on valtaa rakentaa toiseutta, sillä ”meidän” ja ”muiden” rajat määritellään yhteiskunnassa valtaa pitävien ehdoilla (Kivikuru 2002, 56). Kivikurun (emt., 56) mukaan hieman kärjistetysti sanottuna ”meidän” lähtötasona on mediassa keski-ikäinen, kaupungissa asuva mies, jonka kautta määritellään esimerkiksi naisen, nuoren ja vanhuksen yhteiskuntakelpoisuus, kuten myös maahantulijan.

Kivikuru (2002, 56) huomauttaa, että määrittely ei välttämättä ole pahantahtoista eikä media tietoisesti väitä keski-ikäistä miestä ”oikeaksi ihmiseksi”, mutta määritelmä syntyy kohdennusten, lähdekäytäntöjen ja toiston kautta. Esimerkiksi nopeassa ja kiireellisessä uutistyössä luotetaan usein tuttuihin asiantuntijoihin, jotka yhteiskunnan historian saatossa muodostuneista rakenteellisista ongelmista johtuen ovat usein miehiä.

Tuominen (2002, 73) nostaa toiseuden mittareista esiin monikulttuurisuudesta ja suvaitsevaisuudesta puhumisen. Hän kirjoittaa, että vaikka monikulttuurisuus käsitteenä korostaa sitä, että yhteisössämme on monia rinnakkain eläviä kulttuurisia identiteettejä ja ryhmiä, se myös sisältää ajatuksen siitä, että yhteisö on koko ajan tietoinen vallitsevista kulttuurisista eroista. Voisi siis sanoa, että käsite ei itsessään pyri sovittamaan kulttuureja toisiinsa vaan pikemminkin luo edellytyksiä niiden rinnakkaiselolle, mikä korostaa eroja ja luo siten osaltaan toiseutta. Suvaitsevaisuudessa korostetaan puolestaan sitä, että pitää osata elää erilaisuuden kanssa. Tällöin voidaan loputtomiin vetää rajoja, jotka määrittelevät, kuka kuuluu meihin ja kuka toisiin. (Emt., 73.)

Polynczuk-Alenius ja Hartikainen (2022) ovat tutkineet sitä, miten puolalaisessa ja tshekkiläisessä identiteettijournalismissa (identity journalism) on suhtauduttu maahantulijoihin. Identiteettijournalismilla tarkoitetaan Keski- ja Itä-Euroopan oikeistojournalistien keksintöä, jossa uutiset eivät keskity niinkään faktoihin ja tutkimukseen vaan enemmänkin konservatiivisia yhteisöjä yhdistävien näkemysten esiin tuomiseen (Klimkiewicz 2021, 62–63). Polynczuk-Alenius ja Hartikainen (2022, 14–15) havaitsivat, että tarkastelluissa identiteettijournalistisissa medioissa ”meiksi” laskettiin ihmiset, jotka ovat maan rajojen sisältä ja joilla on samanlainen menneisyys ja siten samanlaiset etnorodulliset piirteet. Euroopan unionin sisältä maahan tulevien ihmisten kohdalla korostui se, että heidän kulttuurinsa eivät ole yhteensopivia kohdemaan kulttuurin kanssa. EU:n ulkopuolelta tulevat ihmiset puolestaan miellettiin ”toisiksi”, ja heidät nähtiin kehittymättöminä, sivistymättöminä ja uhkaavina. (Emt. 14–15.)

Polynczuk-Alenius ja Hartikainen (2022, 15) viittaavat johtopäätöksissään myös Venäjän hyökkäyssotaan. He huomauttavat, että ukrainalaiset sotapakolaiset tulevat valkoisesta, eurooppalaisesta ja kristillisestä valtiosta, jota voisi siten myös kuvailla moderniksi. Näin ollen ukrainalaiset pakolaiset ovat tervetulleempia muihin maihin muutamasta syystä: Ensinnäkin, suurempi joukko ihmisiä uskoo heidän pakenevan oikeaa sotaa. Toiseksi, heidän odotetaan oleskelevan paon kohdemaassa vain väliaikaisesti, mihin liittyy myös oletus siitä, että Ukraina on maa, johon ihmiset haluavat palata. Kolmanneksi, ukrainalaisten oletetaan olevan halukkaita tekemään töitä kohdemaassa. (Emt., 15.) Edellä mainittuja oletuksia esiintyy toki vain osassa väestöä, mutta etenkin identiteettijournalismin ja oikeistopoliittisen suuntauksen kontekstissa ne ovat olennaisia ihmisten mielipiteisiin vaikuttavia seikkoja.

Vähemmistöjen käsittelyyn mediassa liitetään usein se, että monesti asiantuntijat puhuvat vähemmistöön kuuluvien ihmisten puolesta (esim. Chouliaraki ja Zaborowski 2017; Tuominen 2002). Chouliarakin ja Zaborowskin (2017) tutkimuksessa selvitettiin, miten pakolaiskriisiä käsittelevissä uutisissa pakolaiset saavat ääntään kuuluviin kahdeksassa eri Euroopan maassa. Heille selvisi, että siirtolaisia tai pakolaisia lainattiin vain 16,6 prosentissa käsitellyistä 1 200 uutisartikkelista, kun taas poliitikot olivat äänessä 66 prosentissa artikkeleista (emt., 620). Tutkijoiden mukaan hierarkkisuus siinä, ketkä ovat mediassa äänessä maahantulosta puhuttaessa, johtaa pakolaisten sivuuttamiseen

poliittisina, sosiaalisina ja historiallisina toimijoita ja siten pitää heidät ”meidän” yhteisömme ulkopuolella (emt., 629).

Chouliarakin ja Zaborowskin (2017) saamat tulokset osoittavat, että usein mediassa jotkut muut puhuvat maahantulijoiden puolesta ja että maahantulijat eivät saa ääntään riittävästi kuuluviin. Tämä on ongelmallista siksi, että ihminen, joka ei kuulu johonkin tiettyyn ryhmään, ei ikinä voi täydellisesti kokea, millaista tähän ryhmään kuuluminen on.

Spurr (1993) on käsitellyt toimittajan asemaa ihmisryhmien tulkitsijana tutkimuksessaan afrikkalaisten esittämistä länsimaisissa tiedotusvälineissä. Hän huomauttaa, että journalismissa havainnot, joiden pohjalta tehdään johtopäätökset totuudesta, erottavat toimittajat tarkastelun kohteena olevasta todellisuudesta (emt., 13). Toimittaja on aina asetettu erilleen todellisuudesta: hän tarkkailee tilannetta joko ”yläpuolelta” tai ”keskeltä”. Tällöin se, miten toimittaja arvottaa ja järjestää havaitsemiaan asioita, perustuu aina hänen omaan tulkintaansa eri asioiden arvokkuudesta, koska hän ei voi ikinä olla osa todellisuutta, kun käsitellään toista kulttuuria. (Emt., 16.)

Edellä mainitussa toisen kulttuurin esittämisen tapauksessa objektiivisuuden merkitys korostuu: toimittaja ei voi itse kokea itselle vieraaseen kulttuuriin kuulumista, joten hänen olisi tärkeää esittää havaitsemiaan ja selvittämiään faktoja mahdollisimman objektiivisesti. Jos toimittaja antaa oman tulkintansa vaikuttaa jutun muodostumiseen liikaa, saattaa häneltä jäädä kertomatta toisen kulttuurin edustajille merkityksellisiä faktoja, joiden hän ei itse tulkinnut olevan olennaisia. Kun puhutaan yleisesti ”toisista”, huomio saattaa yleisestikin helposti kiinnittyä ”tavallisesta” poikkeaviin asioihin, kuten aiemminkin tässä tutkielmassa kävi ilmi (kts. Löytty 2005, 162). Myös journalistista sisältöä tuotettaessa tämä ilmiö voi toistua samankaltaisena, sillä journalismi on myös tarinankerrontaa – usein ajatellaan, että journalismin on merkittävien uutisten ja faktojen esittämisen lisäksi kerrottava myös yleisön tunteisiin vetoavia tarinoita (Kunelius 2000, 9). Jutuista pitää siis tehdä yleisölle mielenkiintoisia, ja koska yleisö on taipuvainen tarkastelemaan toiseutta erilaisuuksien kautta, yksi tapa saada yleisö kiinnostumaan jutusta on korostaa poikkeavuuksia.

Tässä ala-alaluvussa olen käsitellyt toiseuden representaatioita mediassa ja tuonut esiin tapoja, joilla media omalla toiminnallaan vaikuttaa toiseuden rakentumiseen. Media rakentaa yleisölle käsityksiä maailmasta, ja vaikka yleisö tarkasteleekin median esityksiä oman todellisuutensa kautta,

niillä on epäilemättä vaikutusta ihmisten maailmankuvaan (Kivikuru 2002, 57). Siksi toiseuden representaatiot mediassa ovat merkityksellisiä tämänkin tutkielman kannalta. Se, miten Suomen mediassa esitetään ukrainalaiset pakolaiset ja toisaalta pakolaiskriisin aikaan Suomeen tulleet pakolaiset, vaikuttaa väistämättä siihen, millainen kuva yleisölle muodostuu tietyistä ihmisryhmistä. Kaikki maahantulijat voivat ainakin joissain yhteyksissä olla nähdäkseni toisia, ja siksi tämän tutkimuksen analyysi perustuukin käytännössä kahdesta eri taustasta tulevien ”toisten” vertailuun.

2.4 Aiempi tutkimus maahantulon uutisoimisesta

Tässä alaluvussa käsittelen aiempaa maahantuloon ja mediaan liittyvää tutkimusta. Ensimmäisenä käsittelen aiemmin tehtyjä tutkimuksia, joissa aiheena on ollut maahantulon esittäminen mediassa. Tämän jälkeen keskityn tutkimuksiin, joissa on selvitetty ukrainalaisten pakolaisten esitystapoja ulkomaisessa mediassa Venäjän hyökkäyssodan aikana sekä aiemmin Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin aikana.

2.4.1 Maahantulo mediassa

Maahantulon esittämistä mediassa on tutkittu melko laajalti, ja useimmissa tutkimuksissa aihe on rajattu tapauskohtaisesti esimerkiksi pakolaiskriisiin tai tiettynä aikavälinä johonkin maahan saapuneisiin pakolaisiin. Etenkin Euroopan vuoden 2015 pakolaiskriisistä löytyy useita tutkimuksia. Tässä tutkielman osiossa käsittelen eri maita käsitteleviä mediaan ja journalismiin liittyviä tutkimuksia, joissa on selvitetty esimerkiksi maahantulon yhteydessä käytettyjä kehyksiä ja käsitteitä sekä sitä, miten niitä käytetään.

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että media käsittelee maahantuloa usein ongelmiin keskittyen (esim. Gemi ym. 2013; Kalfel ym. 2020). Toisin sanoen maahantulo on mediassa esillä silloin, kun siitä aiheutuu ongelmia tai jotain dramaattista tapahtuu, mutta muulloin aihe jätetään helposti vähemmälle huomiolle. Uutisointi aiheesta ei siis ole jatkuvaa ja ”tavallisina” aikoina maahantuloa ei nosteta usein mediassa aiheeksi, minkä vuoksi yleisölle maahantulo esiintyy usein ongelmallisena ilmiönä (Gemi ym. 2013, 278.) Kyseinen trendi myös vahvistaa alaluvussa 2.3 käsiteltyä ”meidän” ja ”muiden” erottelua eli toiseutta.

Mediassa kerrotaan maahantulosta jutuilla, jotka kiinnostavat suurta yleisöä ja joissa käsitellään tunteisiin vetoavia ja henkilöihin keskittyviä aiheita eli jotka näyttävät maahantulon inhimillisen ja

arkipäiväisen puolen. Tällaisia juttuja ovat esimerkiksi positiiviset tarinat yhteiskuntaan sopeutuneista maahantulijoista tai konflikteja pakoon päässeistä ihmisistä sekä yhteiskunnan tukijärjestelmää hyväksi käyttävistä maahantulijoista. Samalla jutuissa kuitenkin tuodaan esiin myös maahantulijoiden etnisyys tai kulttuurinen identiteetti. (Gemi ym. 2013, 278.)

Vuoden 2015 pakolaiskriisin aikainen uutisointi onkin tarjonnut paljon aihetta tutkimukseen maahantulon käsittelemisestä mediassa. Greussing ja Boomgaarden (2017) selvittivät tietokoneavusteista sisällönanalyysiä apuna käyttäen, mitkä olivat kuuden itävaltalaisen sanomalehden hallitsevimmat kehykset pakolais- ja turvapaikanhakijauutisoinnissa tammikuusta 2015 tammikuuhun 2016. Saatujen tulosten mukaan yleisimmät kehykset olivat ”turvallisuusuhka” ja ”taloudellinen vaikutus”, jos mukaan ei lasketa maahantulijoita koskevia hallinnollisia aiheita. Vastaavasti humanitäärisiä kehyksiä tai pakolaisten tilanteen taustaa kuvaavia kehyksiä esiintyi vähemmän. (Emt., 1749.) Samanlaisia tuloksia saivat myös Chouliaraki ja Zaborowski (2017, 625) kahdeksan Euroopan maata käsittäneessä tutkimuksessaan, jossa havaittiin, että noin puolessa tutkituista uutisartikkeleista syyt pakolaisuudelle selitettiin epäselvästi ja vain pääpiirteittäin tai ei ollenkaan.

Greussingin ja Boomgaardenin (2017) tutkimuksessa eroteltiin myös eri kehysten esiintyminen tabloidien ja niin sanottujen laatulehtien (quality newspaper) uutisoinnissa. He eivät havainneet suurta eroa tabloidilehtien ja laatulehtien kehyksissä, vaikka aiemmissa tutkimuksissa näiden kahden välillä on heidän mukaansa löydetty eroavaisuuksia (emt., 1763). Esimerkiksi Gabrielatosin ja Bakerin (2008, 30) tutkimustulosten mukaan sanomalehtien (broadsheet) ja tabloidien avainsanoissa oli merkittäviä eroja maahantulijoista uutisoitaessa lähes kaikissa kategorioissa: sanomalehdet esimerkiksi käyttivät eri maahantulijoihin viittaavia termejä moninaisemmin kuin tabloidit ja viittasivat maahantulijoihin tabloideja useammin termeillä, joissa on positiivinen tai neutraali konnotaatio. Greussingin ja Boomgaardenin (2017) tutkimustuloksissa ainoa eroavaisuus laatulehtien ja tabloidien välillä oli se, että ”rikollisuuden” kehys korostui vahvemmin tabloidimediassa kuin laatulehdissä. Kyseistä kehystä lukuun ottamatta kehyksien järjestys oli samanlainen, kun niitä tarkasteltiin eniten esiintyneestä vähiten esiintyneeseen.

Greussing ja Boomgaarden (2017) tutkivat myös kehysten esiintymistä mediassa eri ajankohtina. He havaitsivat, että kehysten esiintyminen oli samankaltaista tabloidimediassa ja laatumediassa silloin, kun kriisi oli ”kliimaksissa” eli se sai eniten huomiota mediassa ja julkisuudessa. Kliimaksissa

kehysten määrä ensin kasvoi, mutta sitä seuranneessa jälkipuinnissa kehysten esiintyvyys kaventui ja mediassa keskityttiin pääasiassa uutisoimaan rajojen valvonnasta ja taloudellisista kustannuksista, eli pitkän aikavälin vaikutuksista. Media siis esitti kliimaksin jälkipuinnissa yleisölle aiempaa rajoittuneempia tulkintoja tilanteesta, joka oli edelleen monimutkainen ja moniulotteinen. (emt., 1763.)

Greussingin ja Boomgaardenin (2017) havainnot vahvistavat myös osaltaan aiemmassa tutkimuksessa (esim. Gemi ym. 2013) saatuja tuloksia siitä, että maahantuloa käsitellään mediassa usein ongelmia painottaen. Kliimaksin jälkeen painottuneet aiheet, eli rajojen valvonta ja taloudelliset kustannukset, ovat molemmat negatiivisia aiheita. Myös tutkijat itse huomauttavat, että tulokset, etenkin kehysten esiintyvyys tutkituissa sanomalehdissä, vahvistavat stereotyyppisten tulkintojen vallitsevuuden pakolaisuutta ja turvapaikanhakijoita käsittelevissä aiheissa (Greussing ja Boomgaarden 2017,1764).

Pakolaiskriisin kliimaksi on nähdäkseni verrattavissa Venäjän hyökkäyssodan alkuvaiheisiin. Toisin sanoen tässä tutkielmassa käyttämäni aineiston ajallinen rajaus kevääseen 2022 on paras vertailukohta pakolaiskriisin kliimaksiin, kun asiaa tarkastellaan maahantulon näkökulmasta. Siksi Greussingin ja Boomgaardenin (2017) tutkimustulokset tarjoavat myös tämän tutkimuksen lopullisille havainnoille yhden näkökulman.

Myös Holzberg ym. (2018) ovat tutkineet median toimintaa pakolaiskriisin aikana. Heidän tutkimuksensa mukaan vuosina 2015 ja 2016 Saksan median pakolaisuutisoinnissa oli kolme keskeistä teemaa: talous, valtionturvallisuus ja sukupuolisuhteet (emt., 536). Tutkijoiden mukaan pakolaiset kehystettiin mediassa näiden teemojen kautta kalliiksi/hyödyllisiksi (”costly/useful”), turvattomiksi/yhteiskuntaan sopeutuviksi (”destabilizing/assimilable”) tai misogyyneiksi/uhreiksi (”misogynist/victimized”). Näiden tulosten perusteella tutkijat päättelevät, että pakolaiset kuvataan ”toisiksi”, joiden pitää todistaa olevansa suojelun arvoisia. (Emt., 547.) Maahantuloa käsitellään siis vastaanottavan yhteiskunnan näkökulmasta, ei niinkään maahantulijoiden ihmisyyden tai turvallisuuden kautta.

Samanlaisia tutkimustuloksia on saatu myös Kreikassa Kalfelin ym. (2020) tutkimuksessa. Siinä selvitettiin, miten maahantuloa esitettiin neljässä kreikkalaisessa sanomalehdessä vuosina 2011–2014.

Kreikka oli tuolloin taloudellisessa, poliittisessa ja sosiaalisessa kriisissä, johon osasyynä oli maan huono maahanmuuttopolitiikka. (Emt., 1790.) Tutkimuksessa toteutetun sisällönanalyysin mukaan tutkituista 549 artikkelista 59,9 prosenttia oli kehystetty ”konfliktijournalismiksi”, jossa pakolaisuuden katsotaan aiheuttavan konflikteja yhteiskunnan eri osa-alueilla, ja 27,5 prosenttia ”rauhanjournalismiksi”. Loput artikkelit olivat neutraaleja. (Emt., 1797.) Myös nämä tulokset vahvistavat väitettä siitä, että maahantuloa kuvataan usein negatiivisessa valossa, sillä ”konfliktijournalismin” kehyksen sisällä havaituista indikaattoreista ”Negatiivisiin tapahtumiin keskittyminen” oli toiseksi yleisin, esiintyen 77,0 prosentissa ”konfliktijournalismiksi” luokitelluista jutuista (emt., 1799).

Holzberg ym. (2018) huomauttavat, että mediassa ”pakolaiskriisin” käsite viittaa enemmän maahantuloon itseensä eikä niinkään Syyrian sotaan tai väkivaltaisiin konflikteihin tai taloudellisiin vaikeuksiin Lähi-idässä tai Pohjois-Afrikassa. Näin ollen turvapaikanhakua ei ole kehystetty laillisena oikeutena vaan sen kautta, että ”pakolaisten on osoitettava olevansa Saksan kansalaisuuden saamisen arvoisia”. (Emt., 547). Näiden johtopäätösten perusteella voisi siis sanoa, että pakolaisuudesta uutisoidaan maan omaa näkökulmaa painottaen. Vaikka Holzbergin ym. (2018) tutkimuksessa käsiteltiin vain Saksan mediaa, näkisin tilanteen olevan samankaltainen myös suurimmassa osassa muista Euroopan maista, myös Suomessa. Vaikka on ymmärrettävää, että mediassa kansainvälisiä aiheita käsitellään maan omaa näkökulmaa painottaen, ongelma syntyy siitä, että kyseinen näkökulma voi maahantulouutisoinnin tapauksessa rakentaa stereotyyppistä ja jopa rasistista kuvaa maahantulijoista yleisesti tai jostain vielä spesifimmästä maahanmuuttajataustaisesta ihmisryhmästä.

Aiemmassa tutkimuksessa on selvitetty myös sitä, millaisilla käsitteillä maahantulijoista puhutaan. Berry ym. (2015, 7–8) havaitsivat viisi Euroopan maata käsittäneessä tutkimuksessaan, että käsitteistön käyttö vaihteli pakolaiskriisin uutisoinnissa merkittävästi eri maiden välillä. Käsitettä ”pakolainen” (refugee) ja ”turvapaikanhakija” (asylum seeker) käytettiin eniten Saksassa (91,0 prosentissa kaikista käsitteistä) sekä Ruotsissa (75,3 %) ja vähemmän muissa tutkimuskohteina olleissa maissa, eli Isossa-Britanniassa (27,2 %), Italiassa (15,7 %) ja Espanjassa (12,5 %). Isossa-Britanniassa ja Italiassa käytettiin eniten käsitettä ”siirtolainen” (migrant), kun taas Espanjassa hallitsevin käsite oli ”maahanmuuttaja” (immigrant). (Emt., 7–8.)

Gabrielatosin ja Bakerin (2008) tutkimuksessa selvitettiin puolestaan pakolaisista ja turvapaikanhakijoista sekä osittain myös maahanmuuttajista ja siirtolaisista käytettyjä diskursseja brittimediassa vuosina 1996–2005. He havaitsivat, että käsitteistössä etenkin termejä ”pakolainen” ja ”turvapaikanhakija” käytettiin päällekkäin, samoin kuin termejä ”maahanmuuttaja” ja ”siirtolainen”. Tutkijoiden mukaan kyseiset tulokset olivat odotettuja, mutta niiden lisäksi tutkimuksessa selvisi myös odottamattomia päällekkäisyyksiä, esimerkiksi käsitteissä ”turvapaikanhakija” ja ”maahanmuuttaja”. (Emt., 26.)

Maahantulon käsitteistä saadut tutkimustulokset osoittavat, että käsitteitä käytetään mediassakin välillä epäselvästi, mikä puolestaan voi heijastua arkipäiväiseen kielenkäyttöön. Termien käyttäminen maahantulon yhteydessä voi vaikuttaa siihen, millainen kuva ilmiöstä tai puheen kohteena olevasta henkilöistä syntyy, sillä eri käsitteisiin liittyy erilaisia mielikuvia.

2.4.2 Ukrainalaiset pakolaiset mediassa Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin aikana

Venäjän hyökkäyssotaa paenneiden ukrainalaisten esiintymistä mediassa ei ole vielä tämän tutkimuksen tekemisen aikaan ehditty tutkimaan kovin laajalti, koska sodan alkamisesta on vain reilu vuosi ja sota on edelleen käynnissä. Zawadzka-Paluektau (2022) on kuitenkin tutkinut ukrainalaisia pakolaisia puolalaisessa mediassa Venäjän hyökkäyssodan alkuvaiheessa. Tutkimuksessa selvitettiin lingvistisiä metodeja käyttäen, miten ukrainalaisista pakolaisista puhuttiin Puolan suurimmissa sanomalehdissä, joilla on erilaisia taloudellisia ja poliittisia tavoitteita. Aineistoina oli 320 uutisartikkelia puolalaisessa mediassa välillä 1.3.–7.3.2022. (Emt., 99.)

Tutkimustulosten mukaan Puolan mediassa viitattiin ukrainalaisiin pääasiassa ”pakolaisina” tai ”sotapakolaisina”, kun taas vaihtoehtoisia termejä käytettiin huomattavasti harvemmin. Zawadzka-Paluektau (2022, 105) vertaa tuloksia aiemmin tässä luvussa mainittuihin Berryn ym. (2015) sekä Gabrielatoksen ja Bakerin (2008) tutkimuksiin, joissa on havaittu, että mediassa esiintyy usein termien päällekkäisyyttä maahantulijoista puhuttaessa. Tämä taas vaikuttaa Zawadzka-Paluektaun (2022, 105) mukaan siihen, millaista kuvaa näistä ihmisistä rakennetaan: ”pakolaisiksi” nimetyt henkilöt esitetään humanitääristä apua ansaitsevampana kuin oletettavasti etäiset ryhmät. Lisäksi hän huomauttaa (emt., 105), että erilaisia pakolaisista käytettyjä termejä on aiemman tutkimuksen mukaan ollut tapana yhdistellä (kts. Gabrielatos ja Baker 2008). Tällöin kaikkien asuinpaikastaan

syrjäytettyjen ihmisten avun ansaitsemista tai maassa oleskelemisen laillisuutta on epäilty, koska termit limittyvät keskenään (Zawadzka-Paluektau, 105).

Zawadzka-Paluektaun (emt., 105) mukaan vähemmän legitimoivien termien, kuten ”maahanmuuttaja”, välttäminen ukrainalaisista puhuttaessa osoittaa, että heidät esitetään mediassa eri tavalla ja mahdollisesti myös positiivisemmalla tavalla kuin Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta saapuvat pakolaiset. Tämä väite tukee myös tämän tutkielman johdantoluvussa esittämääni lähtöoletusta siitä, että mediassa on suhtauduttu suopeammin ukrainalaisiin pakolaisiin kuin Euroopan ulkopuolelta tulleisiin pakolaisiin. On toki otettava huomioon, että Puolassa tilanne on erilainen kuin Suomessa, sillä Puola on Ukrainan naapurimaa ja siksi sota on sekä kulttuurisesti että maantieteellisesti lähempänä Puolaa kuin Suomea.

Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin alettua vuonna 2014 kaksi miljoonaa ukrainalaista joutui muuttamaan pois kodeistansa. Näistä ihmisistä 1,5 miljoonaa jäi Ukrainaan, 427 200 haki turvapaikkaa Venäjältä ja loput muista maista. (Roman ym. 2021, 153.) Romanin ym. (2021) tutkimuksessa selvitettiin kehysanalyysillä, miten kotinsa menettäneet ukrainalaiset esitettiin mediassa neljässä eri maassa: Isossa-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Ukrainassa ja Venäjällä. Aineistona oli uutisartikkelit neljästä sanomalehdestä vuosilta 2014–2017, eli Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin ensimmäisiltä vuosilta. Tutkijoiden mukaan nämä neljä sanomalehteä voivat muokata miljoonien ihmisten näkemystä kriisistä. (Emt., 153.)

Kuten Zawadzka-Paluektaun (2022) tutkimuksessa, myös Romanin ym. (2021, 164) tutkimustulokset erosivat jossain määrin aiempien tutkimusten tuloksista. He havaitsivat, että kotinsa menettäneet ukrainalaiset esitettiin mediassa melko neutraalisti ja että positiivisia tai negatiivisia juttuja oli melko vähän. Lisäksi tulosten mukaan ainoastaan alle kaksi prosenttia aineistosta oli artikkeleita, joissa ukrainalaisista puhuttiin turvallisuusuhkana tai joissa mainittiin pakolaisten tekemiä rikoksia. Tutkijat mainitsivat myös tämän tulleen heille yllätyksenä. Vertailukohtana he mainitsevat Kanadan ja Tshekin median pakolaisuutisoinnista tehdyn aiemman tutkimuksen, joiden tulosten mukaan pakolaiset turvallisuusuhkana esittävä kehys on ollut yksi keskeisimmistä kehyksistä. Tutkijat pohtivat, että uhasta uutisoimisen vähyys viittaa siihen, että siirtolaiset ja paikalliset asukkaat eivät ole kohdanneet uhkaa. (Emt., 164.)

Romanin ym. (2021, 164–165) mukaan ukrainalaisten ja muiden pakolaisten erilaista uutisointia voidaan selittää monella eri tekijällä. Ensinnäkin, suurin osa ukrainalaisista uudelleen sijoittui tässä tapauksessa kulttuurisesti samankaltaisiin ympäristöihin, joissa ulkonäölliset piirteet ja pukeutuminen on kutakuinkin samanlaista ja joissa usein myös puhuttiin samaa tai samantyyppistä kieltä. Toiseksi, suurin osa Ukrainan ja Venäjän eliitistä suhtautui ukrainalaisiin siirtolaisiin myötätuntoisesti. Ukrainassa heitä pidettiin Venäjän aggression uhreina, kun taas Venäjällä poliitikot väittivät pelastaneensa ukrainalaiset heidän oman maansa armeijan julmuuksilta.

Roman ym. (2021, 165) pohtivat artikkelissaan, että saadut tutkimustulokset voivat selittyä myös sillä, että tutkitut mediayhtiöt ovat omalla raportoinnillaan heijastelleet oman maansa poliittisen eliitin näkemyksiä. Roman ym. (emt., 165) tosin huomauttavat myös, että heidän tutkimuksensa tuloksiin on voinut vaikuttaa käsiteltyjen maiden lehdistön vapaus sekä analysoitujen sanomalehtien poliittiset agendat, mikä ei nähdäkseni ole kuitenkaan niin suuri ongelma Suomessa, jossa lehdistönvapaus oli vuonna 2022 maailman viidenneksi parhaalla tasolla (Reporters Without Borders 2023).

Nordenstrengin (2023) tutkimuksessa selvitettiin, miten Venäjän hyökkäyssotaa käsiteltiin yhdeksän eri maan tv-uutisissa. Siinä havaittiin, että yleisimmät uutisissa esiintyneet aiheet olivat turvallisuus ja sanktiot Venäjää kohtaan. Ylen uutisissa sotaa tarkasteltiin pääasiassa Suomen näkökulmasta mutta ei kuitenkaan hallinnollisesta näkökulmasta, sillä haastateltavana oli usein sodasta kärsiviä siviilejä ja pakolaisia sekä tavallisia suomalaisia, joilta kysyttiin mielipidettä sodasta. (Emt., 58).

2.5 Yhteenveto

Tässä luvussa olen käynyt läpi tutkimukseni viitekehystä tuomalla esiin aiempaa maahantuloon ja mediaan liittyvää tutkimusta sekä oman tutkimukseni kannalta keskeisiä käsitteitä. Vedän tässä alaluvussa vielä lyhyesti yhteen tämän luvun annin ennen siirtymistä tutkimusasetelman avaamisen kautta aineiston analysoimiseen. Alaluvussa 2.1 esiin nostettuja maahantulon käsitteitä en käsittele tässä vaiheessa enää tarkemmin.

Alaluvussa 2.2 käsittelin *representaation* käsitettä. Median representaatiot vaikuttavat paljon siihen, millainen kuva ihmisille syntyy maailmasta, ja siksi journalismi on merkittävässä roolissa yleisön maailmankuvan muodostumisessa. Journalismin luomat representaatiot rakentuvat monien eri

journalististen valintojen kautta, minkä vuoksi pienetkin asiat, kuten sanavalinnat, voivat vaikuttaa siihen, millaisen kuvan yleisö saa representaatiosta.

Toisena merkittävänä teoreettisena käsitteenä käsittelin alaluvussa 2.3 *toiseutta*. Sillä tarkoitetaan ”meidän” ja ”toisten” erottelemista toisistaan, jolloin toiset asetetaan heikompaan asemaan (Seppänen ja Väliverronen 2012, 106). Medialla on merkittävä rooli toiseuden esittämisessä, sillä media voi omilla esitystavoillaan määrittää toiseuden rajoja (Tuominen 2002, 72) – toiseuden representaatiot voivat palvella yhteiskunnassa vakiintuneita käsityksiä, esimerkiksi etnisyyteen perustuvia stereotyyppisiä käsityksiä maahantulijoista, mutta toisaalta ne voivat myös kyseenalaistaa niitä (Seppänen ja Väliverronen 2012, 96).

Alaluvussa 2.4 aiheena olivat maahantulon esittämistä mediassa käsitelleet aiemmat tutkimukset. Niiden mukaan maahantulijoista uutisoidaan Euroopassa pääsääntöisesti ongelmiin keskittyen (esim. Gemi ym. 2013; Kalfel ym. 2020) ja oman maan näkökulmaa painottaen (esim. Holzberg ym. 2018). Tämä päti etenkin pakolaiskriisiin, jolloin suurin osa ihmisistä tuli maihin Euroopan ulkopuolelta, pääosin Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta. Toistuvia kehyksiä maahantulijoista uutisoitaessa olivat taloudelliset vaikutukset ja turvallisuus (Greussing ja Boomgaarden 2017; Holzberg ym. 2018). Lisäksi aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että mediassa maahantulijoihin viittaavat käsitteet sekoittuvat paikoittain keskenään (Gabrielatos ja Baker 2008) ja että käsitteitä käytetään eri maissa eri tavalla (Berry ym. 2015).

Samassa alaluvussa käsittelin myös ukrainalaisia pakolaisia koskevaa uutisointia Venäjän ja Ukrainan vuonna 2014 alkaneen konfliktin aikana. Venäjän hyökkäyssodan alkuvaiheilla ukrainalaisista pakolaisista uutisoitiin Puolassa eri tavalla ja mahdollisesti myös positiivisemmalla tavalla kuin Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta tulleista pakolaisista (Zawadzka-Paluektau 2022). Myös konfliktin aiemmissa vaiheissa ukrainalaisista uutisoitiin Euroopan maissa aiemmasta maahantulouutisoinnista poikkeavalla tavalla eikä heitä nähty kovin usein turvallisuusuhkana (Roman ym. 2021).

3 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa esittelen tutkimusasetelmani ennen siirtymistä aineiston analysoimiseen seuraavassa luvussa. Käyn tämän luvun ensimmäisessä alaluvussa 3.1 läpi tutkimukseni kontekstin ja tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen kuvailen käyttämäni aineiston sekä perustelut kyseisen aineiston valinnalle, minkä jälkeen avaan sitä, millä tavoin aion analysoida aineistoa.

3.1 Tutkimuksen konteksti ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, miten ukrainalaisista sotapakolaisista uutisoitiin Suomessa Venäjän hyökkäyssodan ensimmäisen kuukauden aikana ja miten heidän taustansa on vaikuttanut median esitystapoihin. Saadakseni näihin kysymyksiin kattavan vastauksen, vertailen ukrainalaisista pakolaisista uutisoimista vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaiseen uutisointiin. Näin ollen voin tarkastella sitä, miten eurooppalaisista, sotaa pakenevista ihmisistä on uutisoitu verrattuna Euroopan ulkopuolelta tuleviin pakolaisiin.

Analysoimalla valitsemaani aineistoa edellä kuvailemastani näkökulmasta pyrin löytämään vastauksen siihen, miten mediassa esitetään eri taustoista tulevia maahantulijoita ja liittyykö näihin esitystapoihin jotain ongelmia. Aihe on tärkeä, koska media on merkittävässä roolissa ihmisten maailmankuvan rakentamisessa (Kivikuru 2002, 57), ja siksi se voi toiminnallaan lisätä tai vähentää eriarvoisuutta yhteiskunnassa (Fürsich 2010, 115). Toisaalta media myös heijastelee omassa kerronnassaan yhteiskunnan käytäntöjä ja vallitsevia käsityksiä. Siksi tämän tutkimuksen tuloksista voi ainakin jossain määrin päätellä, miten vahvasti maahantulijoihin kohdistuva toiseus on läsnä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Olen tiivistänyt edellä kuvailemani tutkimusongelmat seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten ukrainalaisia sotapakolaisia kehystettiin Ylen verkkouutisissa maaliskuussa 2022?
2. Miten ukrainalaisten pakolaisten kehystäminen vertautuu vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaiseen pakolaisia käsittelevään uutisointiin?

Maahantulijoiden esitystapoihin vaikuttaa monta eri tekijää, kuten vallalla olevat journalistiset käytännöt, vallitseva maailmantilanne ja toimittajien henkilökohtainen ammatti-identiteetti. Käsittelemääni aihetta voisi siis yhtä hyvin lähestyä esimerkiksi tarkastelemalla, miten yksittäisten

toimittajien näkemykset vaikuttavat maahantulon esittämiseen mediassa. Tässä tutkielmassa tutkin kuitenkin ainoastaan median luomia kehyksiä maahantulijoista ja maahantulosta kiinnittämättä tarkemmin huomiota havaintojen taustalla oleviin syihin, sillä kiinnostuksen kohteena on erityisesti se, miten juttuihin sisältyvät representaatiot näyttäytyvät yleisölle.

Kuten luvusta kaksi kävi ilmi, maahantulon käsittelemistä mediassa on tutkittu melko laajalti. Tämä tutkimus täydentää aiempaa tutkimusta merkittävästi kahdesta syystä. Ensinnäkin, vertailen tässä tutkimuksessa suoraan sitä, miten kahdesta eri taustasta tulevat maahantulijat esitetään mediassa. Tämä tarjoaa hyvät edellytykset selvittää, suhtautuvatko tiedotusvälineet instituutiona eri taustaisiin ihmisiin eri tavalla. Toiseksi, Euroopassa ei ole ennen vuotta 2022 käyty laajaa sotaa sitten toisen maailmansodan, eikä Venäjän hyökkäyssotaan liittyvää ja suomalaista kirjoitettua mediaa koskevaa tutkimusta ole tietääkseni vielä tehty tämän tutkimuksen julkaisemiseen mennessä.

3.2 Aineisto

Käytän tutkimukseni aineistona Yleisradion verkossa julkaisemia uutisartikkeleita. Koska tarkoituksena on vertailla uutisointia kahdessa eri tapauksessa ja ajankohdassa, tutkimukseni aineisto on jaettu kahteen osaan – syyskuussa 2015 julkaistuihin pakolaiskriisin aikaisiin uutisiin ja helmi-maaliskuussa 2022 julkaistuihin ukrainalaisia pakolaisia koskeviin uutisiin. Selvyyden vuoksi viittaan tässä tutkielmassa näihin aineistoihin paikoittain Ukraina-aineistona ja pakolaiskriisi-aineistona.

Valitsin aineiston lähteeksi Yleisradion kahdesta syystä. Ensinnäkin, Ylen toimintaan rahoitetaan verorahoilla, joten sen ei tarvitse rahoittaa omaa toimintaansa tilauksilla, mainoksilla tai jollain muilla tavoin. Näin ollen Ylellä on nähdäkseni parhaat lähtökohdat puolueettoman ja objektiivisen journalismin tekemiseen Suomessa. Ylellä on myös Suomen lain mukaan velvollisuus tuottaa julkista palvelua, joka muun muassa tarjoaa ”monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja sekä vuorovaikutusmahdollisuuksia” (Finlex 2023). Toiseksi, Yle on valtakunnallinen media, joka käsittelee aiheita koko Suomen laajuisesti. Vaikka osa Ylen jutuista on paikallisia, ne ovat osa kokonaisuutta, joka tekee Ylen sisällöstä valtakunnallisen.

Lähtökohtani aineiston rajaukselle oli se, että Venäjän hyökkäyssodan alettua 24.2.2022 ukrainalaisten pakolaisuus oli eniten esillä mediassa ensimmäisten kuukausien aikana. Alkuperäinen ajatukseni

oli rajata aineisto noin kahden tai kolmen kuukauden ajalle, mutta hakiessani verkkoartikkeleita Ylen verkkosivuilta totesin aineistoa löytyvän niin paljon, että yksi kuukausi on sopiva aikarajaus.

Vuoden 2015 pakolaiskriisin kohdalla valitsin aikarajauksen Greussingin ja Boomgaardenin (2017) tutkimusta pohjana käyttäen. He havaitsivat, että pakolaiskriisin kliimaksi oli syyskuussa 2015, koska silloin tutkimuskohteina olleissa eurooppalaisissa medioissa julkaistiin eniten pakolaisuutta ja maahantuloa käsitteleviä artikkeleita (emt., 1759). Rajasin siis aineiston siihen yksittäiseen kuukauteen, jolloin Greussingin ja Boomgaardenin (2017) tutkimissa medioissa julkaistiin eniten pakolaisuutta ja maahantuloa käsitteleviä artikkeleita kyseiseen pakolaiskriisiin liittyen. Suomalainen media ei ollut mukana tutkimuksessa, mutta voidaan olettaa, että Suomessa kriisin kliimaksi ajoittui luultavasti suurin piirtein samoin kuin muualla Euroopassa.

Käytin aineiston hakemiseen Ylen verkkosivuilta löytyvää hakukonetta. Rajasin heti aluksi haun molemmissa tapauksissa ”uutisiin” ja ”artikkeleihin”, jolloin haun ulkopuolelle jäivät esimerkiksi urheilu-uutiset sekä Yle Areenan videosisällöt ja ohjelmat. Tämän jälkeen kokeilin erilaisia maahanmuuttoon, turvapaikanhakuun, pakolaisuuteen sekä pakolaisten lähtömaihin liittyviä hakusanoja ja yhdistelemällä niitä ja selailin hakutuloksia.

Päädyin lopulta käyttämään ukrainalaisten tapauksessa hakusanoja ”ukrainalai*; Suomeen*; pakolai*” ja pakolaiskriisin tapauksessa hakusanaa ”Suomeen*; pakolai*”. Puolipisteet hakusanojen välillä tarkoittavat sitä, että kaikki sanat on löydyttävä hakutuloksista. Tähdet sanojen perässä merkkaavat puolestaan sitä, että sanan loppuosa voi taipua miten tahansa. Täten hauissa on esimerkiksi mukana sekä ”pakolainen” että ”pakolaisuus”.

Kyseisillä hakusanoilla saatujen artikkelien sisällöt ovat pohjimmiltaan samankaltaiset. Ensinnäkin, kaikissa artikkeleissa mainitaan sana ”Suomeen”, jolloin niissä puhutaan Suomeen tulevista ihmisistä ja siten pelkästään ulkomaita käsittelevät aiheet on rajattu mahdollisimman tehokkaasti pois. Toiseksi, molempien hakujen tuloksena saaduissa artikkeleissa puhutaan pakolaisista tai pakolaisuudesta, mikä on tärkeää yhdenmukaisen aineiston saavuttamisen kannalta. Jos toisessa haussa olisi käytetty esimerkiksi hakusanaa ”turvapaikanhakija” ja toisessa ”pakolainen”, olisi hakutuloksena saatujen artikkelien maahantulijoihin viittaava termistö eronnut hakujen välillä. Tämä olisi ollut

ongelmallista, koska eri maahantulijoihin viittaaviin termeihin saattaa liittyä erilaisia mielikuvia (kts. Zawadzka-Paluektau 2022), minkä vuoksi niitä saatetaan myös käyttää eri tavalla ja eri yhteyksissä.

Ennen lopullista hakua kokeilin myös hakuja, joissa pakolaisuuteen viittaava hakusana oli korvattu turvapaikanhakuun ja turvapaikanhakijoihin sisältävällä hakusanalla ja pakolaiskriisin hakuun oli lisätty hakusana ”irakilai*”, jolloin kaikki artikkelit olisivat käsitelleen irakilaisia pakolaisia. Turvapaikanhakua käsittelevien artikkelien hakeminen osoittautui ongelmalliseksi, koska ukrainalaisiin ei kovin usein viitattu turvapaikanhakijoina. Irakilaisia käsittelevien artikkelien hakeminen antoi puolestaan liian vähän tuloksia aineiston valitsemiseksi.

Ylen hakukone ei toiminut täysin virheettömästi, sillä esimerkiksi välillä lisätessä hakusanoja tulokseksi tuli enemmän artikkeleita, vaikka loogisesti vaikutuksen olisi pitänyt olla päinvastainen. Lopulliseen aineistoon päätyi muutama hakutuloksena saatu artikkeli, joissa yksi hakusanoista ei esiintynyt tarkalleen haluamassani muodossa. Otin silti kyseiset artikkelit mukaan aineistoon, koska tulkintani mukaan ne olivat riittävän samankaltaisia muiden artikkelien kanssa. Esimerkiksi, jos artikkelissa ei mainittu sanaa ”Suomeen” mutta Suomeen viitattiin jollain muulla sanalla, valitsin sen osaksi aineistoa. Samalla logiikalla valitsin aineistoon artikkelin, jossa ei mainittu pakolaisuutta tai pakolaisia, mutta siinä viitattu Ukrainasta pakenemiseen sanoilla ”pako” ja ”pakomatka”.

Haku antoi myös eri määrän tuloksia eri hakukerroilla – esimerkiksi kokeillessani eri hakuja täysin samalla hakusanalla sai välillä noin 40 tulosta ja välillä yli 70. Koska en tässä tutkimuksessa analysoi hakutulosten määrää, hakukoneen epävarmuus ei nähdäkseni vaikuta tutkimustuloksiin. Tärkeämpää on, että kaikki aineistoksi päätyneet artikkelit vastaavat hakua ja ovat siten riittävän samankaltaisia keskenään relevanttien tulosten saamiseksi.

Hain ensin ukrainalaisia koskevaa aineistoa vuodelta 2022 saaden tulokseksi 156 artikkelia. Silmäilin useita kymmeniä artikkeleita läpi, ja päädyin valitsemaan lopulliseksi aineistoksi sellaiset jutut, joissa pakolaisuutta on käsitelty ukrainalaisten kautta. Tarkemmin sanoen kaikissa jutuissa on haastateltu Ukrainasta sotaa paenneita ihmisiä. Tämän lisäksi osassa jutuista on haastateltu myös muista ihmisiä, esimerkiksi suomalaisia viranomaisia tai yksityishenkilöitä.

Avaamatta hakutuloksia artikkeleista näkyi noin 100 merkkiä otsikon alusta ja ingressi. Kävin läpi kaikki hakutulokset ja avasin ainoastaan sellaiset artikkelit, jotka voisivat näkyvillä olevan otsikon ja

ingressin perusteella sopia aineistoksi. Tässä vaiheessa avasin kaikki artikkelit, joissa äänessä vaikutti pääasiassa olevan ”tavallisia” ihmisiä, kansalaisuudesta riippumatta. Tällä tavalla jäljelle jäi 38 artikkelia. Näiden joukosta valitsin ainoastaan jutut, joissa äänessä ovat sotaa paenneet ukrainalaiset, jotka ovat joko saapuneet Suomeen tai ovat matkalla Suomeen. Lopulliseksi aineistoksi jäi 14 artikkelia.

Seuraavaksi toteutin pakolaiskriisiin liittyvän haun vuoden 2015 syyskuusta. Tämä haku antoi tulokseksi 323 artikkelia. Karsin aineistoa täysin samalla menetelmällä kuin ukrainalaisten tapauksessa, ja hakutulosten otsikkoja sekä ingressejä selaamalla otin tarkempaan tarkasteluun 35 ”tavallisia” ihmisiä käsittelevää artikkelia. Näiden joukosta valitsin lopulliseen aineistoon artikkelit, joissa äänessä olivat Lähi-idästä tai Afrikasta tulleet pakolaiset. Jäljelle jäi 16 artikkelia. Aineistossa haastateltujen pakolaisten kotimaita olivat Irak, Afganistan, Iran, Somalia ja Syyria. Osa pakolaisista on tullut Suomeen muiden maiden kautta, ja jotkut olivat ennen saapumistaan viettäneet vuosia pakolaisleireillä esimerkiksi Turkissa.

Aineistoksi päätyneet jutut olivat melko monipuolisia, mutta niiden joukossa ei ollut mukana yhtäkään vain muutaman kappaleen pituista juttua, kuten tiedotteita. Toisaalta mukana ei ollut myöskään erityisen pitkiä, selvästi yli 10 000 merkin mittaisia artikkeleita. En tarkistanut kaikkien juttujen merkkimäärää, mutta arvioni mukaan pisimpiä juttuja olivat Vesalaisen ym. (2015) ja STT:n (2022) artikkelit, joiden leipäteksti oli noin 10 000 merkin mittainen. Jutuissa oli käytetty keskimäärin melko paljon kuvia, ja joissain oli mukana myös videomateriaalia, mutta nämä eivät olleet osa tämän tutkimuksen analyysiä.

Vaikka sekä Ukraina-aineiston että pakolaiskriisi-aineiston hakumetodit olivat hyvin samankaltaiset, aineistoissa on yksi merkittävä ero: Ukraina-aineistossa kaikki haastateltavat pakolaiset ovat paenneet kotimaastaan korkeintaan kuukausi ennen jutun julkaisemista, koska sota oli kestänyt siinä vaiheessa alle kuukauden, kun taas pakolaiskriisi-aineistossa suuri osa haastateltavista pakolaisista oli paennut kotimaastaan useita vuosia ennen jutun julkaisemista. Tätä eroavaisuutta kahden aineiston välillä olisi ollut vaikea välttää, koska pakolaisuus Ukrainasta alkoi laajalti vasta helmikuussa 2022, joten useita vuosia Suomessa olleita ukrainalaisia pakolaisia käsitteleviä juttuja ei ole montaa, jos yhtäkään. Vastaavasti pakolaiskriisi ajoittuu pidemmälle aikavälille, minkä vuoksi aineiston

hakemista olisi pitänyt rajata huomattavasti yhtä kuukautta pidemmälle aikavälille, jotta olisi ollut mahdollista löytää riittävä määrä juttuja, joissa on haastateltu vasta Suomeen saapuneita pakolaisia.

Haku antoi molemmissa tapauksissa runsaasti alustavia tuloksia. Vaikka tämä lisäsikin työmäärää ja oman tulkinnan käyttöä aineiston valinnassa, se myös mahdollisti sen, että pystyin valitsemaan aineistoksi tietyn tyyppisiä artikkeleita. Suppeammalla haulla ei olisi ollut mahdollista rajata aineistoa ainoastaan juttuihin, joissa pakolaisten lähtömaiden kansalaiset ovat äänessä, koska aineisto olisi ollut liian pieni. Lisäksi Ylen haussa hakutuloksia pystyi rajaamaan vain muutamalla kriteerillä, joten oli välttämätöntä, että hakutuloksia täytyi karsia manuaalisesti ainakin jossain määrin.

3.3 Kehysanalyysi tutkimusmenetelmänä

Käytän aineiston analysoimisessa kehysanalyysiä, joka pohjautuu *kehystämisen* teoriaan. Etsin aineistona toimivien artikkeleiden tekstistä erilaisia maahantulijoiden representaatioissa käytettyjä kehyksiä. Robert Entmanin (1993, 52) määritelmän mukaan kehystäminen on sitä, että havaitusta todellisuudesta valitaan joitain puolia, jotka tuodaan muita näkyvämmäksi viestivässä tekstissä. Tämä määritelmä antaa nähdäkseni parhaan mahdollisen kuvan siitä, miten kehystäminen vaikuttaa journalististen juttujen lopulliseen muotoon.

Kehysanalyysin ja kehystämisen juuret ovat sosiologiassa, psykologiassa ja lingvistiikassa, mutta käsitettä on sittemmin käytetty myös muilla aloilla, kuten mediatutkimuksessa (Touri & Koteyko 2015). Kehystämisen lanseeraajana pidetään Erving Goffmania. Hänen vuonna 1974 ilmestyneen artikkelinsa ”Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience” mukaan ihminen vastaa aina sosiaaliseen tilanteeseen joutuessaan kysymykseen: mitä tässä on oikein meneillään? (Karvonen 2000, 79.) Teemme arkielämän tilanteista jatkuvasti tulkintoja, joiden perusteella päätämme, miten tilanteessa pitää toimia. Esimerkiksi, jos näemme maassa makaavan ihmisen, joka haisee alkoholilta, oletamme todennäköisesti hänen olevan sammunut alkoholin vaikutuksesta. (Emt., 79.) Tällöin tulkitsemme ympäristöstä, eli ikään kuin havaitsemastamme kehyksestä, vihjeitä, joiden perusteella teemme päätelmän tilanteesta. Todellisuudessa havaitsemamme kehyksen ulkopuolelle voi jäädä vihjeitä, jotka muuttaisivat tilantee luonteen kokonaan – maassa makaava henkilö voi esimerkiksi olla juonut yhden lasin alkoholia ja sammunut sairaskohtauksen takia (emt., 79).

Yksinkertaisimmillaan kehystäminen tarkoittaa journalismin kontekstissa esimerkiksi sitä, miten lehtijutun kuva on rajattu ottohetkellä tai käsittelyvaiheessa (Seppänen ja Väliverronen 2012, 97). Jos esimerkiksi uutisen yhteydessä julkaistaan kuva, jossa on hymyilevä ihminen, yleisö voisi olettaa hänen olevan tilanteessa iloinen. Jos kuvasta on kuitenkin rajattu pois hymyilevää henkilöä aseella osoittava sotilas, yleisölle kuvan tilanne esiintyy täysin erilaisena kuin se todellisuudessa on.

Kehystäminen toimii samalla tavalla myös tekstiä tarkasteltaessa. Osa asioista jää kehyksen ulkopuolelle, jolloin tekstissä tuodaan joitain asioita näkyvämmiksi kuin toisia ja toisaalta joitain asioita ei mainita lainkaan. Jutuntekoprosessissa tehtävä valinnat vaikuttavat siis paljon siihen, miten juttu on kehystetty. Kehystämisessä kerrotaan ainoastaan käsiteltävän asian keskeinen idea (Gamson ja Modigliani 1994, 376), joten onnistuneessa jutussa kehyksen ulkopuolelle jää vain epäollennaisia asioita. Viestijät, tässä tapauksessa toimittajat, tekevät viestiessään tietoisia tai tiedostamattomia päätöksiä siitä, mitä he sanovat, ja kehykset ohjaavat näitä päätöksiä (Entman 1993, 52).

Kehysanalyysi on sopivin menetelmä tekemääni tutkimukseen, koska sen avulla pystyn jakamaan artikkelit pienempiin osiin, eli kehyksiin, ja vertailemaan siten eroavaisuuksia ja yhtenäisyyksiä eri artikkelien ja vertailemieni tapausten välillä. Lisäksi kehysanalyysin avulla on mahdollista saada konkreettisia tuloksia, mikä mahdollistaa selkeän vertailun vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaisten juttujen ja vuonna 2022 julkaistujen ukrainalaisia käsittelevien juttujen eroista ja kehystämisen tavoista.

3.4 Kehysanalyysin toteuttaminen

Kehysanalyysiä on käytetty aiemmassakin maahantuloa ja mediaa käsittelevässä tutkimuksessa melko runsaasti, kuten tämän tutkielman toisessa luvussa ”Tutkimuksen viitekehys” käy ilmi. Siksi ennen oman analyysini alustavien kehysten valitsemista kävin läpi aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia, joissa oli etsitty kehyksiä tutkitusta aineistosta.

Tarkastelin kehysten valitsemista varten neljää tämän tutkielman toisessa luvussa mainittua tutkimusta. Nämä olivat Greussingin ja Boomgaardenin (2017), Holzbergin ym. (2018), Kalfelin (2020) ja Romanin ym. (2021) tutkimukset. Kyseisissä tutkimuksissa oli jokaisessa kuudesta yhdeksään kehystä, hieman laskutavasta riippuen, ja ne limittyivät osittain tutkimusten kesken. Useammassa

tutkimuksessa käytettyjen kehysten teemoja olivat esimerkiksi sopeutuminen, turvallisuus, taloudelliset vaikutukset ja humanitäärisyys.

Tarkasteltuani aiempia tutkimuksia ja luettuani aineistoa valitsin omalle tutkimukselleni kuusi kehystä: pakolaisuuden taustat, sopeutuminen Suomeen, asiantuntijuus, humanitäärisyys, perhe sekä fyysinen ja henkinen kärsimys. Näistä ”fyysinen ja henkinen kärsimys” oli ainoa, jonka lisäsin analyysin tekemisen alkuvaiheessa ukrainalaisia käsittelevää aineistoa lukiessani, muut kehykset päätin jo ennen analyysin tekemistä. Asiantuntijuuden kehys oli alun perin nimeltään ”muiden ääni”, mutta tämä rajaus osoittautui liian laajaksi, koska muut kuin pakolaiset olivat äänessä lähes jokaisessa jutussa, ja siten sen mukaan ottaminen ei olisi ollut relevanttia.

Kehyksistä kaikki paitsi ”perhe” esiintyivät vähintään yhdessä tarkastelemistani neljästä aiemmasta tutkimuksesta, mutta luin niiden valitsemista varten myös oman tutkimukseni ainestoa havainnoidakseni, mitkä kehykset olisivat siihen sopivia. Perheen kehyksen valitsin mukaan, koska selattuani aineistoa havaitsin, että perhe on kantava teema useassa jutussa, ja koska perhesuhteiden kautta juttua lähestyminen voi vaikuttaa suurelta osin siihen, millainen kuva pakolaisista syntyy.

Kehyksiä valitessa merkittävää oli etenkin se, että kaikissa tutkimukseni aineistoksi valituissa artikkeleissa äänessä oli pakolaisia. Tämän vuoksi jätin kehyksistä pois esimerkiksi aiemmassa tutkimuksessa tärkeässä roolissa olleen maahantulijoiden äänen kuuluvuuden, koska sitä luonnollisesti esiintyi joka jutussa. Sen sijaan valitsin yhdeksi kehykseksi ”asiantuntijuuden”, jotta on mahdollista selvittää, missä määrin asiantuntijat ovat ikään kuin tukemassa pakolaisten näkökulmia.

Käytin kehysanalyysiä artikkeleiden analysoimiseen erittelemällä, missä kaikissa tutkituiden artikkeleiden leipäteksteissä esiintyy jossain kohtaa mitäkin kehystä. En siis eritellyt esimerkiksi sitä, esiintyykö jotain kehystä useammassa kohtaa tekstiä, vaan vastaan jokaisen kehyksen kohdalla ainoastaan kysymykseen, esiintyykö sitä artikkelissa vai ei. Yhdessä jutussa voi esiintyä useita eri kehyksiä, ja kehykset voivat olla päällekkäisiä, eli sama tekstinpätkä voi käsittää useamman kuin yhden kehyksen.

Tutkin aineistoa erittelemällä leipätekstistä tekstinpätkiä, esimerkiksi yksittäisiä kappaleita tai virkkeitä, jotka kuuluvat tulkintani mukaan johonkin kehykseen. Otan kuitenkin aineistoa tutkiessa

huomioon myös jutun kontekstin ja kokonaisuuden, enkä siten tutki virkkeitä tai kappaleita yksittäisinä kokonaisuuksina vaan osana juttua. Näin ollen myös jutun konteksti vaikuttaa aineiston tulkintaan.

Aineistosta löytämieni kehysten sisältä etsin vielä teemoja, joiden tarkoituksena on tarkentaa sitä, millä eri tavoilla kehykset ilmenevät tekstissä. Ne teemat, joiden kautta kehys ilmenee vähintään puolissa kehystä sisältäneistä artikkeleista, on luokiteltu pääteemoiksi, loput sivuteemoiksi. En ole määritellyt teemoja ennakkoon vaan eritellyt ne vasta selvitettyäni kaikkien artikkelien kohdalla sen, mitä kehyksiä niissä esiintyy. Teemat mahdollistavat syvemmän pureutumisen analyysin kohteena olevaan tekstiin ja auttavat siten myös luotettavampien tutkimustulosten saamisessa, sillä niiden avulla voidaan tehdä laajempaa analyysiä käsiteltävistä aineistosta kuin pelkkien kehysten perusteella. Lisäksi ne helpottavat Ukraina-aineiston ja pakolaiskriisi-aineiston vertailua.

Teemojen avulla pyritään mahdollisimman tarkasti havainnoimaan sitä, millä tavoilla jutun kirjoittaja tai kirjoittajat ovat nostaneet kehyksen esiin tekstissä. Tätä kautta voidaan tarkastella, missä yhteyksissä kehyksiä käytetään, onko kehysten käytössä jotain eroja aineistojen välillä ja olisiko kehyksen voinut käsitellä jollain eri tavalla. Esimerkiksi Suomeen sopeutumisen kehyksen esiintyvyyden teemoja tarkastellessa selviää, että pakolaiskriisi-aineistossa sopeutumista käsitellään kulttuurin kautta useassa artikkelissa, Ukraina-aineistossa taas ei yhdessäkään. Tämä vastaa osaltaan toiseen tutkimuskysymykseen siitä, miten pakolaisuutisointi kahdessa eri aineistossa eroaa keskenään.

Teemat ovat myös määritelmältään riittävän kapeita tuodakseen esiin potentiaaliset erot aineistojen välillä mutta kuitenkin riittävän laajoja vertailtavaksi keskenään. Esimerkiksi pakolaisuuden taustojen kehyksessä teemat on valittu sen pohjalta, mitä pakolaisuuteen johtavia tekijöitä tekstissä nostetaan esiin – onko jutussa pakenemisen syyksi mainittu esimerkiksi väkivallan uhka, kurjat elinolosuhteet vai pelko turvallisuudesta? Tässä tapauksessa ei siis olisi tarkoituksenmukaista erotella teemoja esimerkiksi sen perusteella, ovatko pakolaiset kohdanneet kotimaassaan pommituksia vai kiristystä, koska pakolaisuudelle on useita syitä, ja liian tarkka rajaus muodostaisi useita yksittäin esiintyviä teemoja. Lisäksi teemojen liian tarkka rajaaminen johtaisi siihen, että kehystämisellä ei enää ole vaikutusta niiden esiintymiseen, vaan teemat määräytyisivät ainoastaan pakolaisten ja muiden haastateltujen henkilöiden omien näkemysten ja kokemusten perusteella.

Tämän tutkielman neljännen luvun analyysissä pakolaiskriisi-aineistoa on käsitelty Ukraina-aineistoon vertaillen. Toisin sanoen, käydessäni läpi pakolaiskriisin aikaista uutisointia ja siinä ilmeneviä kehyksiä, olen nostanut esiin piirteitä, jotka tuovat esiin yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia kahden aineiston välillä. Tämä toki antaa hyvin kattavan kuvan myös pakolaiskriisin aikaisesta uutisoinnista, koska varsinainen tekstin analysoiminen on toteutettu irrallaan Ukraina-aineistosta, mutta lähtökohtana tutkielman kirjoittamisessa on ollut se, miten analyysin tulokset vertautuvat ukrainalaisista pakolaisista uutisointiin. Siksi Ukraina-aineistoa on paikoittain saatettu käsitellä analyysiluvussa yksityiskohtaisemmin kuin pakolaiskriisi-aineistoa.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä luvussa kerron, miten analysoin valittua aineistoa ja miten eri kehykset esiintyvät aineistossa. Esitän aluksi saamani tulokset taulukossa (Taulukko 1), joissa on havainnollistettu, kuinka suuressa osassa artikkeleita mitäkin kehystä esiintyi. Seuraavaksi esittelen kehysten valintaprosessin tarkemmin alaluvun 4.2 alussa, minkä jälkeen käyn jokaisen kehyksen yksi kerrallaan läpi pureutumalla tarkemmin kehysten luonteeseen esittämällä aineistossa esiintyviä esimerkkejä. Lisäksi tarkastelen sitä, minkä teemojen kautta kehykset ilmenevät. Luvun lopussa vedän vielä yhteen analyysin annin käsittelemällä sitä, miten tutkimustulokset vastaavat luvussa kolme esittämiini tutkimuskysymyksiin.

4.1 Tulokset

Tämän tutkimuksen analyysissä käytin menetelmänä kehysanalyysiä. Sen avulla etsin aineistoksi valitsemieni Ylen verkkoartikkeleiden leipäteksteistä kehyksiä, joiden voidaan katsoa olevan merkittävässä roolissa maahantulijoista uutisoitaessa. Perusteet kehysten valinnalle ja tarkempi kuvaus kehysanalyysin toteuttamisesta on käyty läpi alaluvussa 3.4 Kehysanalyysin toteuttaminen.

Tulokset on esitetty alla olevassa taulukossa (Taulukko 1). Siinä on kuvattu määrällisesti ja prosenttiosuuksilla, kuinka monessa kunkin aineiston artikkeleista esiintyi kutakin kehystä. Taulukon viimeisessä sarakkeessa on kerrottu, kuinka monen prosenttiyksikön ero vertailemieni aineistojen välillä oli kyseisessä kehyksessä.

Kehys	Ukraina	Pakolaiskriisi	Erotus (%-yks.)
Asiantuntijuus	7/14 (50,0 %)	1/16 (6,3 %)	43,7
Suomeen sopeutuminen	9/14 (64,3 %)	15/16 (93,8 %)	–29,5
Humanitäärisyys	10/14 (71,4 %)	7/16 (43,8 %)	27,6
Pakolaisuuden taustat	5/14 (35,7 %)	10/16 (62,5 %)	–26,8
Perhe	13/14 (92,9 %)	11/16 (68,8 %)	24,1
Fyysinen ja henkinen kärsimys	10/14 (71,4 %)	12/16 (75,0 %)	–3,6

Taulukko 1. Kehysten esiintyvyys aineistojen artikkeleissa.

Edellä olevassa taulukossa kehykset on järjestetty sen mukaan, kuinka suuri ero kehyksen esiintyvyydessä oli kahden aineiston välillä. Suurin ero on ensimmäisenä ja pienin viimeisenä. Seuraavassa alaluvussa käyn kehykset läpi samassa järjestyksessä.

Aineistona toimivat jutut on lueteltu tämän tutkielman lopussa, liitteestä 1 löytyvässä aineistoluettelossa. Liitteessä 2 on eritelty jokaisen jutun kohdalla erikseen se, mistä artikkeleista löytyi mitäkin kehystä (Taulukot 14 ja 15).

4.2 Kehykset ja niiden analysointi

Tässä alaluvussa esittelen jokaisen kehyksen ja analysoin niiden esiintymistä aineistossa. Jokaisen kehystä koskevan osion alussa on kuvaus siitä, millä perusteella kyseisen kehyksen on laskettu esiintyvän jutuissa. Tämän jälkeen analysoin kehyksen esiintymistä aineistossa käymällä ensin läpi

kehyksen esiintymisen Ukraina-aineistossa ja sitten pakolaiskriisi-aineistossa, minkä jälkeen vertailen kehyksen esiintymistä näiden kahden aineiston välillä.

4.2.1 Asiantuntijuus

Nimensä mukaisesti asiantuntijuuden kehyksen esiintymisen perusteena oli se, että artikkelissa on äänessä joku asiantuntija tai viranomainen. Aineistossa esiintyviä asiantuntijoista olivat esimerkiksi kunnan edustajat, jotka kommentoivat maahantulijoiden määrää tai oloja, Suomen Punaisen Ristin Turun vastaanottokeskuksen apulaisjohtaja ja Maahanmuuttovirasto. Asiantuntijoiksi ei siis laskettu ”tavallisia” ihmisiä, vaikka he olisivat esimerkiksi toimineet vapaaehtoisina auttajina vastaanottokeskuksissa. Käytännössä kaikki asiantuntijat siis antoivat selkeästi kommentteja jonkin organisaation edustajina eivätkä yksityishenkilöinä.

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että asiantuntijat puhuvat usein mediassa maahantulijoiden puolesta (esim. Chouliaraki ja Zaborowski 2017; Tuominen 2002). Siksi asiantuntijuuden kehys on valittu myös tähän tutkimukseen mukaan. Tässä tutkimuksessa on kuitenkin huomioitava, että jokaisessa aineiston artikkelissa maahantulijat pääsevät itse ääneen, joten yhdessäkään jutussa asiantuntijat eivät täysin korvaa maahantulijoiden ääntä.

Ukraina-aineistossa asiantuntijuuden kehys esiintyi seitsemässä artikkelissa 14:stä eli tasan 50 prosentissa aineistosta. Useammassa kuin yhdessä artikkelissa asiantuntijat olivat pääsääntöisesti kuntien edustajia, esimerkiksi Kajaanin kansainvälisten palveluiden johtaja, sekä SPR:n edustajia. Lisäksi asiantuntijoina artikkeleissa esiintyivät tuki ry:n toiminnanjohtaja ja Espoon Nihtisillan vastaanottokeskuksen toiminnasta vastaava Luona Oy:n palvelupäällikkö.

Asiantuntijuuden kehyksen sisällä yleisin teema Ukraina-aineistossa oli pakolaisten majoittuminen (kts. Taulukko 2). Siinä asiantuntijat kommentoivat ukrainalaisten majoittumista sekä suomalaisten tarjoamiin kotimajoituksiin että vastaanottokeskuksiin. Asiantuntijoiden puheenvuoroissa käsiteltiin tätä teemaa kaikissa paitsi Hirvosen ym. (2022) artikkelissa. Lisäksi kahdessa artikkelissa (Hirvonen 2022; Rosvall 2022) asiantuntijat puhuivat ukrainalaisten auttamisesta ja kahdessa jutussa (Kähkönen 2022; Hirvonen 2022) teemana oli pakolaisten sopeutuminen. Yhdessä artikkelissa Maahanmuuttovirastolta kysyttiin myös ”Ukrainasta Suomeen tulevien tilanteesta ja tilapäisen suojelun

mekanismin mahdollisista vaikutuksista” (Tolkki ja Hara 2022), jolloin teemaksi voidaan laskea pakolaisuus yleisesti.

Pääteemat	Pakolaisten majoittuminen (85,7 %)
Sivuteemat	Pakolaisten auttaminen (28,6 %), pakolaisten sopeutuminen (28,6 %), pakolaisuus yleisesti (14,3 %)

Taulukko 2. Asiantuntijuuden kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys Ukraina-aineistossa (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Asiantuntijuuden kehyksen esiintyminen Ukraina-aineistossa pääasiassa majoittumisen kautta osoittaa sen, että asiantuntijoita haastateltiin juttuihin useimmin laajentamaan pakolaisten majoittamisen tilannetta Suomessa. Toisin sanoen pakolaiset itse pääsivät ensin kertomaan Suomeen saapumisestaan ja asettumisestaan, minkä ohella asiantuntijoilta kysyttiin, miltä tilanne näyttää laajemmassa mittakaavassa. Suurin osa asiantuntijoista ei toki kommentoinut aihetta valtakunnallisesti, vaan kunnan tai vastaanottokeskuksen näkökulmasta.

Ukraina-aineistossa asiantuntijat puhuivat maahantulijoiden puolesta ainoastaan Kähkösen (2022) artikkelissa, jossa Kajaanin kansainvälisten palveluiden johtaja Jukka Piirainen kertoo ukrainalaisiin pakolaisiin viitaten, että ”ihmisillä ei ole kovin isot vaatimukset” ja että ”ihmiset haluavat tietää, kuinka lapset pääsevät kouluun”. Tässä tapauksessa Piirainen kertoo pakolaisten puolesta heidän näkemyksiään. Ukrainalaisia koskevassa aineistossa ei siis ole juurikaan havaittavissa aiemmissa tutkimuksissa esiin tullutta ilmiötä siitä, että asiantuntijat puhuisivat maahantulijoiden puolesta.

Pakolaiskriisi-aineistossa asiantuntijuuden kehystä esiintyi vain yhdessä artikkelissa 16:sta. Tämä oli yllättävää, sillä aiemman tutkimuksen perusteella olisi voinut olettaa, että Euroopan ulkopuolelta tulevia pakolaisia käsittelevissä jutuissa asiantuntijoita olisi käytetty enemmän tukemaan maahantulijoiden kommentteja. Tätä tapahtui toki ainoassa artikkelissa, jossa kehystä esiintyi, sillä Tolsan ja Kankkosen (2015) jutussa Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön tulosalueen johtaja Juha Similä vain vahvistaa omalla kommentillaan sen, mitä Irakista paennut pakolainen aiemmin jutussa sanoo. Artikkelissa teemana on eri maiden, etenkin Suomen ja Ruotsin, erilaiset turvapaikkalinjaukset.

Pääteema	Turvapaikkalinjaukset*
Sivuteemat	Ei sivuteemoja

Taulukko 3. Asiantuntijuuden kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa. *Kehystä ja siten myös sen ainoaa teemaa esiintyi vain yhdessä artikkelissa.

Tämän tutkimuksen kehyksistä asiantuntijuuden kehyksen esiintyvyydessä ero kahden aineiston välillä oli suurin. Ukraina-aineistossa kehystä esiintyi siis huomattavasti enemmän, mikä oli yllättävää, jos kehys tulkitaan siltä kannalta, että asiantuntijat tukisivat maahantulijoiden näkemyksiä. Tällöin tämän tutkimuksen lähtöoletuksiin ja aikaisempaan tutkimukseen peilaten olisi voinut olettaa, että pakolaiskriisi-aineistossa asiantuntijoiden ”tukevia” kommentteja olisi käytetty enemmän.

Tulkintani mukaan iso ero kehyksen esiintyvyydessä kertoo kuitenkin siitä, että Ukraina-aineistossa pakolaisuutta ilmiönä lähestyttiin enemmän pakolaisten kautta kuin pakolaiskriisi-aineistossa. Kuten edellä kävi ilmi, Ukraina-aineistossa asiantuntijoiden rooli oli pääasiassa kertoa laajemmin siitä, mikä on ukrainalaisten majoittumisen tilanne. Koska pakolaiskriisi-aineistossa kehystä ei juurikaan esiintynyt, voidaan päätellä, että pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa kerrottiin yksilöihin keskittyviä tarinoita, joita ei kuitenkaan sidottu vahvasti muiden pakolaisten tilanteeseen. Myös aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että maahantulon uutisoinnissa käsitellään usein henkilöihin keskittyviä aiheita, esimerkiksi yhteiskuntaan sopeutuneista maahanmuuttajista ja konflikteja pakoon päässeistä ihmisistä kertovien tarinoiden kautta (Gemi ym., 278).

Pakolaiskriisi-aineiston osalta asiantuntijuuden kehys siis osoittaa sen, että artikkeleissa keskitytään henkilöihin, mikä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Ukraina-aineistossa puolestaan yksittäisten pakolaisten kautta kerrotaan laajemmin sotaa Suomeen paenneiden ukrainalaisten tilanteesta.

4.2.2 Suomeen sopeutuminen

Suomeen sopeutumisen kehyksen piirteenä oli se, että jutussa korostettiin jollain tavalla maahantulijoiden sopeutumista. Tämän ilmeni haluna tai mahdollisuutena sopeutua Suomeen, minkä lisäksi artikkeleissa tuotiin paikoittain esiin se, mitä sopeutuminen vaatii. Pääasiassa sopeutumista

käsiteltiin molemmissa aineistoissa työnteon tai suomen kielen opettelemisen kautta, minkä lisäksi pakolaiskriisi-aineistossa yleinen teema oli kulttuuri.

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että maahantulijoiden sopeutuminen on yksi keskeinen teema, jonka kautta maahantuloa käsitellään mediassa. Esimerkiksi Holzbergin ym. (2018) tutkimuksessa havaittiin, että mediassa yksi kolmesta tavasta kehystää pakolaisia on esittää heidät joko turvattomina tai yhteiskuntaan sopeutuvina. Siksi sopeutumisen tarkasteleminen yhtenä kehyksenä tässä tutkimuksessa voi potentiaalisesti vastata siihen, missä määrin pakolaiset esitetään kykeneväisinä ja halukkaina sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

Ukraina-aineistossa Suomeen sopeutumisen kehystä esiintyi yhdeksässä artikkelissa 14:stä. Useimmin kehys ilmeni työnteon kautta (kts. Taulukko 4), sillä tämän teeman näkökulmasta kehystä käsiteltiin kahdeksassa jutussa, eli kaikissa paitsi Korhosen (2022) artikkelissa. Toiseksi yleisin teema oli suomen kielen oppiminen, jota esiintyi viidessä artikkelissa yhdeksästä. Kahdessa jutussa (Hirvonen 2022; Nironen 2022) korostettiin yksittäisten ukrainalaisten pakolaisten tuomaa hyötyä suomalaiselle yhteiskunnalle. Jäntin (2022) artikkelissa yksittäisenä teemana mainittiin, että monet ukrainalaiset ”pyrkivät asettumaan maahan”. Nirosen (2022) jutussa on kaksi teemaa, ilmasto ja sopeutumisen vaikeus, joita ei muissa tämän aineiston artikkeleissa esiintynyt. Artikkelissa ukrainalainen pakolainen pohti Suomeen sopeutumisen olevan haastavaa ilmaston vuoksi.

Pääteemat	Työnteko (88,9 %), suomen kielen oppiminen (55,6 %)
Sivuteemat	Hyöty Suomelle (22,2 %), Suomeen asettuminen (11,1 %), ilmasto (11,1 %), sopeutumisen vaikeus (11,1 %)

Taulukko 4. Suomeen sopeutumisen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys Ukraina-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Useassa artikkelissa myös kerrottiin, että ukrainalaiset haluavat lastensa pääsevän kouluun, löytävän harrastuksia tai ystävystyvän suomalaisten kanssa. Lasten sopeutuminen ei kuitenkaan yksinään riittänyt tässä analyysissä kriteeriksi sille, että Suomeen sopeutumisen kehystä olisi laskettu esiintyvän artikkelissa, sillä tulkitsin ukrainalaisten halun lastensa sopeutumisesta olevan pikemminkin lasten edun ajattelemista kuin osoitus motivaatiosta sopeutua uuteen asuinmaahan. Toisaalta

artikkelit, joissa ukrainalaiset toivoivat lastensa oppivan suomen kieltä, on laskettu mukaan tähän kehykseen, sillä kielen oppimisen voi perustellusti tulkita haluksi sopeutua osaksi suomalaista kulttuuria.

Työnteko ilmeni Suomeen sopeutumisen kehyksessä kahdella tavalla. Ensinnäkin, osassa artikkeleista korostettiin sitä, että ukrainalaiset haluavat löytää Suomesta töitä. Esimerkiksi Karpin (2022b) artikkelissa kerrotaan, että Ukrainalaiset Suomessa -yhdistykseen kuuluvan Elizabeth Harjunpään mukaan ”Suomeen saapuneet ukrainalaiset haluavat myös löytää töitä Suomesta”. Myös Niemisen ja Vesanummen (2022) artikkelissa kerrotaan, että ukrainalainen pakolainen Sergii Gunaza haluaisi päästää nopeasti töihin, ja STT:n (2022) jutussa ukrainalainen Daria kertoo ukrainalaisilla olevan kovat työhalut.

Toiseksi, työnteon teemaa esiintyy kehyksessä ukrainalaisten työllistymismahdollisuuksien kautta. Esimerkiksi Jäntin (2022) jutussa mainitaan, että muutamilla pakolaisilla on jo vihiä mahdollisista töistä Suomessa. Parissa jutussa vaikuttaa siltä, että toimittaja on ottanut työllistymismahdollisuudet esille haastattelussa, vaikka pakolaisilla itsellään ei ole aiheeseen mitään sanottavaa. Silti nämä kommentit ovat päätyneet juttuun. Näin tapahtui Rosvallin (2022) artikkelissa, jossa mainitaan, että Ukrainasta paennut Anna Bondar ”ei osaa vielä miettiä, miten pystyisi tekemään esimerkiksi meikkitaiteilijan työtä Suomessa”. Sama esitystapa on havaittavissa myös Nirosen (2022) artikkelissa, jossa kerrotaan, että sotaa paennut Viktoiia Zhulinska ”ei vielä uskalla arvioida, voisiko Suomesta löytyä hänelle oman alan töitä”. Näissä kahdessa tapauksessa sopeutumisen kehys on otettu työnteon teeman kautta mukaan, vaikka se ei varsinaisesti tuo mitään lisätietoa ja siten lisäarvoa juttuun. Näihin esitystapoihin sisältyy nähdäkseni myös ennakko-oletus siitä, että ukrainalaiset haluavat löytää mahdollisimman nopeasti töitä Suomesta ja siten sopeutua yhteiskuntaan, jolloin Holzbergin ym. (2018) tutkimuksessa sopeutumisen kehykselle vastakkainen turvattomuuden kehys suljetaan jo lähtökohtaisesti pois.

Suomeen sopeutumisen kehyksen toiseksi yleisin teema, suomen kielen oppiminen, ilmeni pääasiassa ukrainalaisten haluna oppia suomea. Esimerkiksi Jäntin (2022) jutussa kerrotaan ukrainalaisesta Aleksandr Malkosta, joka alkoi opetella suomea heti seuraavana päivänä Suomeen saavuttuaan, ja Hirvosen (2022) jutussa sanotaan suoraan, että ukrainalainen Tatyana Fedorenko haluaa oppia suomea. Kahdessa artikkelissa myös korostetaan kielen oppimisen hyötyjä: Korhosen (2022)

artikkelissa Ukrainasta paennut Olga Pamintšuk kertoo kommunikaation suomalaisten kanssa olevan tarpeen ja Nirosen (2022) jutussa Ukrainasta paennut Zhulinska sanoo, että suomen puhuminen on tärkeää, jos haluaa olla hyödyksi yhteiskunnalle.

Pakolaiskriisi-aineiston 16:sta artikkelista Suomeen sopeutumisen kehystä esiintyi kaikissa paitsi yhdessä. Kyseisessä aineistossa kehys ilmeni huomattavasti useamman teeman kautta (kts. Taulukko 5) kuin Ukraina-aineistossa, yhteensä teemoja oli 11. Ukraina-aineiston tapaan suomen kielen opettelu ja työnteko olivat toistuvat teemat myös pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa. Työn kautta kehystä käsiteltiin yhdeksässä artikkelissa, kielen kautta kahdeksassa. Tämän lisäksi sopeutuminen ilmeni kulttuurin kautta yhdeksässä artikkelissa. Kyseistä teemaa ei esiintynyt Ukraina-aineistossa ollenkaan.

Pääteemat	Työnteko (60 %), kulttuuri (60 %), suomen kielen oppiminen (53,3 %)
Sivuteemat	Suomalaistuminen (20,0 %), suomalaisiin ystävystyminen (20,0 %), uskonto (13,3 %), suomalainen puoliso (13,3, %), sopeutumisen vaikeus (13,3 %), ilmasto (6,7%), arvot (6,7 %), hyöty Suomelle (6,7 %)

Taulukko 5. Suomeen sopeutumisen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Sopeutumisen käsittely suomen kielen opettelemisen kautta erosi pakolaiskriisi-aineistossa hieman Ukraina-aineistosta. Pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa korostettiin etenkin suomen kielen oppimisen tärkeyttä. Näin oli esimerkiksi Keräsen (2015) artikkelissa, jossa kerrotaan maahanmuuttajien ajattelevan, että tärkeintä Suomeen asettumisessa on kieli, jotta voi käydä koulua, tavata ihmisiä tai mennä töihin. Lisäksi muutamassa jutussa korostetaan pakolaisten omaa halua oppia suomen kieltä. Verrattuna Ukraina-aineistoon, pakolaiskriisi-aineistossa kielen oppimista kuvattiin vähemmän sen kautta, että pakolaiset haluaisivat oppia kieltä.

Työntekoa käsiteltiin pakolaiskriisin uutisoinnissa pääasiassa nostamalla tekstissä esiin sitä, missä tehtävissä haastatellut pakolaiset työskentelevät tai missä ammatissa he toivovat työskentelevänsä tulevaisuudessa. Tästä syystä voi tulkita, että työnteko on pakolaiskriisi-aineistossa sidottu vahvemmin Suomeen sopeutumiseen kuin ukrainalaisten kohdalla, sillä kun ukrainalaisista kertovissa

jutuissa kerrottiin pakolaisten ammatti, käsiteltiin aina myös heidän haluansa löytää töitä tai heidän työllistymismahdollisuuksiaan.

Pakolaiskriisi-aineistossa on siis useammin käytetty nykyisiä työtehtäviä tai toiveita tulevaisuuden ammatista ilman vahvaa sidettä maahantuloon. Esimerkiksi Krautsukin (2015) artikkelissa Iranista Suomeen vuonna 2004 tullut Hiwa Hagh kertoo heti jutun alussa, että hän on Gigantissa kolmatta viikkoa töissä. Työnteko ei ole jutussa olennaisessa osassa, koska sen aiheena on pakolaisuus ja maahanmuutto. Nähdäkseni työntekoa on käytetty ikään kuin osoittaakseen lukijoille, että maahantulijat ovat tai voivat olla osa suomalaista yhteisöä, kun taas ukrainalaisten kohdalla huomio kiinnittyi enemmän siihen, voivatko he löytää itselleen töitä Suomesta tai että he haluavat löytää töitä. Tässä yhteydessä on huomioitava kuitenkin aineistojen erilaisuus siinä, että pakolaiskriisi-aineistossa osa haastatelluista pakolaisista on ollut Suomessa jo vuosia, kun taas kaikki ukrainalaiset pakolaiset ovat vasta tulleet Suomeen jutun julkaisuhetkellä.

Merkittävä ero pakolaiskriisi-aineiston ja Ukraina-aineiston välillä oli se, että sopeutumisen kehystä käsiteltiin kulttuurin kautta yhdeksässä pakolaiskriisiä koskevassa artikkelissa, vaikka kyseistä teemaa ei esiintynyt ukrainalaisten kohdalla kertaakaan tässä kehyksessä. Kulttuuri ilmeni kehyksen sisällä etenkin siten, että tekstissä korostettiin kulttuurin tuntemisen merkitystä Suomeen sopeutumisessa. Esimerkiksi Leppävuoren (2015a) artikkelissa pakolaisena Suomeen vuonna 2004 tullut Cyrus Jebraeil sanoo, että ”tänne sopeutumiseen tarvitaan jotain, mikä yhdistää Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin”. Rautasen (2015) sekä Kirvesmiehen ja Kaita-ahon (2015) artikkeleissa nostettiin esiin myös ”maan tavoille oppimisen” tai ”suomalaistumisen” merkitys sopeutumisessa.

Erot kahden tutkimani aineiston välillä näkyivät melko hyvin Suomeen sopeutumisen kehyksessä. Pakolaiskriisi-aineistossa kehyksen esiintyvyys oli 29,5 prosenttiyksikköä suurempi kuin Ukraina-aineistossa, mikä osoittaa jo osaltaan sen, että Euroopan ulkopuolelta tulleita pakolaisia koskevassa uutisoinnissa Suomeen sopeutuminen oli merkittävämmässä roolissa kuin ukrainalaisten kohdalla.

Sopeutumista myös käsiteltiin pakolaiskriisin ajan jutuissa useamman teeman kautta kuin ukrainalaisista pakolaisista uutisoitaessa. Myös tämän voi tulkita kertovan siitä, että pakolaiskriisi-aineistossa nostettiin esiin asioita, joiden vuoksi maahantulijoiden voisi olla vaikea sopeutua Suomeen. Sekä teemojen runsaus että sopeutumisen kehyksen laaja esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa

tukevat väitettä siitä, että kyseisen aineiston artikkeleissa sopeutumista käsiteltiin laajemmin kuin Ukraina-aineistossa ja siten sopeutuminen nähtiin suurempana kysymyksenä ja tärkeämpänä tekstiin nostettavana asiana. Tästä puolestaan voidaan vetää johtopäätös, että Euroopan ulkopuolelta tulleiden pakolaisten sopeutuminen kuvattiin vaikeampana kuin Ukrainasta tulleiden ihmisten.

Merkittävä ero kahden aineiston välillä tässä kehyksessä on myös kulttuurin käsittelemisen puuttuminen Ukraina-aineistosta ja vastaavasti sen runsaus pakolaiskriisiä käsittelevässä aineistossa. Tämä osoittaa tulkintani mukaan sen, että käsitellyissä jutuissa ukrainalaisten kulttuurin ei katsota olevan kynnyskysymys Suomeen sopeutumisessa, kun taas Euroopan ulkopuolelta maahan tulevien ihmisten kulttuurin katsotaan olevan tärkeässä roolissa siinä, kuinka hyvin he pystyvät sopeutumaan Suomeen. Pakolaiskriisi-aineistossa myös tuotiin useassa tapauksessa suoraan esiin se, että Suomeen sopeutumisessa tärkeää on suomalaiseen kulttuuriin sopeutuminen.

Sopeutumisen kehyksen ilmenemisen eroavaisuus käy osittain ilmi myös työntekoa ja suomen kielen oppimista käsiteltäessä, kuten tässä alaluvussa aiemmin on kuvailtu. Työnteon teema oli pakolaiskriisi-aineistossa vahvemmin sidottu pakolaisuuteen ja Suomeen sopeutumiseen kuin Ukraina-aineistossa. Myös kielen oppimisessa sama painotus oli havaittavissa, sillä pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa kielen oppimista kuvattiin Ukraina-aineistoa vähemmän sen kautta, että pakolaiset haluavat oppia kieltä.

4.2.3 Humanitäärisyys

Humanitäärisyyden kehyksessä korostettiin suomalaisen yhteisön pakolaisille osoittamaa vieraanvaraisuutta ja auttavaisuutta sekä vapaaehtoistyötä. Sekä kehys että sen määritelmä on lainattu pitkälti Greussingin ja Boomgaardenin (2017, 1756) tutkimuksesta, jossa humanitäärisyyden kehyksen kuvailtiin ”korostavan isäntänä toimivan yhteisön vapaaehtoista apua ja heidän kontribuutiotaan tervetulleeksi toivottavan kulttuurin luomiseen”. Mainittuna ”yhteisönä” ei kaikissa tapauksessa välttämättä ole suomalaiset, sillä esimerkiksi pakolaiskriisi-aineistossa yhdessä tapauksessa auttajana toimii Suomen muslimiyhteisö (Mahadura 2015) ja Ukraina-aineistossa Ukrainalaiset Suomessa -yhdistys (Karppi 2022b). Näissä tapauksissa auttajien kansalaisuutta ei ole kerrottu jutuissa, joten käsittelen kaikkia Suomessa asuvia auttajia suomalaisen yhteisön jäseninä heidän kansalaisuudestaan riippumatta.

Humanitäärisyys on tutkimustulosten kannalta merkittävä kehys, koska sen esiintymistä tutkiessa voidaan löytää vastaus siihen, miten paljon ja millä tavoilla ihmisten auttamishalut tuotiin esiin aineistoissa. Näistä tuloksista voidaan mahdollisesti vetää johtopäätöksiä siitä, millainen kuva artikkeleissa luodaan yleisölle pakolaisten tarvitsemasta avusta, eli kenen katsotaan tarvitsevan apua ja kenen ei välttämättä niin paljon. Toisaalta on huomioitava, että humanitäärisyyden kehyksen esiintyvyyteen voi vaikuttaa myös se, kuinka paljon Suomessa on todellisuudessa tarjottu apua maahantulijoille eri aikoina ja eri tapauksissa.

Ukraina-aineistossa humanitäärisyyden kehystä esiintyi kymmenessä artikkelissa 14:stä. Kehyksen luonteesta johtuen se ei sisältänyt montaa eri teemaa (kts. Taulukko 6). Yleisin teema oli konkreettisen avun tarjoaminen, minkä kautta kehys ilmeni seitsemässä artikkelissa. Muita teemoja olivat pakolaisten osoittama kiitollisuus, Suomessa asuvien ihmisten pakolaisille tarjoama henkinen tuki sekä suomalaisen yhteisön vieraanvaraisuus.

Pääteemat	Konkreettisen avun tarjoaminen (70 %)
Sivuteemat	Kiitollisuus (30 %), henkinen tuki (30 %), vieraanvaraisuus (20 %)

Taulukko 6. Humanitäärisyyden kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys Ukraina-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Ukrainalaisia pakolaisia käsittelevissä jutuissa konkreettisen avun tarjoaminen ilmeni esimerkiksi siten, että tekstissä mainittiin suomalaisten yksityishenkilöiden tai yritysten lahjoittaneen pakolaisille ruokaa ja vaatteita (esim. Rosvall 2022) tai tarjonneen kotiaan heille majapaikaksi (Latva-Teikari ym. 2022). Lisäksi konkreettisen avun tarjoaminen näkyi esimerkiksi vapaaehtoistyön kautta, kun kerrottiin avustuspisteelle auttamaan tulleista vapaaehtoisista (Nieminen ja Vesanummi 2022).

Kiitollisuuden teemaa käsiteltiin tekstissä yksiselitteisesti kertomalla, että ukrainalaiset pakolaiset, tai yhdessä tapauksessa Suomessa asuvat ukrainalaisia auttaneet ihmiset, ovat kiitollisia Suomen ja suomalaisten tarjoamasta avusta. Henkinen tuki ilmeni siten, että tekstissä kerrottiin yksittäisten ihmisten auttaneen ukrainalaisia tai tukeneen heitä esimerkiksi ystäväperhetoiminnan (Korhonen 2022) välityksellä. Lisäksi kahdessa artikkelissa korostettiin suomalaisen yhteisön vieraanvaraisuutta

kertomalla suomalaisten olevan pakolaisten mielestä ystävällisiä ja sydämellisiä (STT 2022) tai avuliaita (Jäntti 2022).

Pakolaiskriisi-aineistossa humanitäärisyyden kehystä esiintyi seitsemässä artikkelissa 16:sta. Kehyksen sisäiset teemat (kts. Taulukko 7) olivat samoja kuin ukrainalaisista uutisoitaessa, mutta tässä aineistossa niistä yleisin oli neljässä artikkelissa ilmennyt vieraanvaraisuus. Konkreettisen avun tarjoamista käsiteltiin kolmessa artikkelissa, kiitollisuutta ja henkistä tukea kumpaakin yhdessä.

Pääteemat	Vieraanvaraisuus (57,1 %)
Sivuteemat	Konkreettisen avun tarjoaminen (42,9 %), Kiitollisuus (14,3 %), Henkinen tuki (14,3 %)

Taulukko 7. Humanitäärisyyden kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Teemat ilmenivät kehyksen sisällä melko samalla tavalla kuin Ukraina-aineistossa. Vieraanvaraisuus ilmeni esimerkiksi ”lämpimänä” vastaanottona (Kirvesmies ja Kaita-aho 2015) ja ihmisten hyväsydämisyytenä (Partio ja Kasurinen 2015). Konkreettisen avun yhteydessä nostettiin esiin vapaaehtoistyö (Pohjaväre 2015; Peltokangas 2015) ja ystäväperhetoiminta (Rautanen 2015).

Aineistoja vertailtaessa huomio kiinnittyy kolmeen eroon. Ensinnäkin, humanitäärisyyden kehystä esiintyi enemmän Ukraina-aineistossa. Toiseksi, teemoista on pääteltävissä, että konkreettinen apu oli suhteellisen tärkeässä roolissa ukrainalaisia pakolaisia koskevassa uutisoinnissa verrattuna pakolaiskriisiä käsitteleviin artikkeleihin. Kyseistä teemaa esiintyi koko Ukraina-aineisto mukaan lukien puolessa artikkeleista, kun taas pakolaiskriisi-aineistossa se ilmeni vain alle viidesosassa koko aineistosta. Kolmanneksi, konkreettisesta avusta kerrottaessa huomionarvoista oli se, että maahantulijoiden majoittuminen tai ruuan, vaatteiden tai muiden hyödykkeiden tarjoaminen heille ei noussut kertaakaan esiin pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa, kun taas Ukraina-aineistossa niitä käsiteltiin kuudessa jutussa.

Kaikki edellä mainitut erovaisuudet voivat vaikuttaa siihen, millainen mielikuva yleisölle syntyy pakolaisten auttamisesta: jos mediassa pakolaisten saamaa apua korostetaan, useampi ihminen on ensinnäkin tietoinen siitä ja toiseksi saattaa sen seurauksena ajatella, että pakolaiset myös

tarvitsevat apua. Näin ollen voidaan myös katsoa, että pakolaisille tarjotun avun esiin nostaminen tekstissä legitimoi avun tarpeen, kun taas avun kehystämisellä tekstin ulkopuolelle on päinvastainen vaikutus. Näillä perusteilla voitaisiin tehdä varovainen johtopäätös siitä, että artikkeleissa ukrainalaisten avun tarve esitettiin aidompana ja siten hyväksyttävämpänä kuin Euroopan ulkopuolelta tulleiden pakolaisten avun tarve pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa.

Toisaalta, edellä kuvattuihin aineistojen eroihin vaikuttanee osaltaan myös se, että tavat auttaa pakolaisia ovat kehittyneet ja lisääntyneet vuosien saatossa – esimerkiksi yksittäisten ihmisten mahdollisuus majoittaa pakolaisia koteihinsa oli vuonna 2022 tutumpi konsepti kuin vuonna 2015 (Latva-Teikari ym. 2022). Samanlaisen muutoksen voi olettaa tapahtuneen myös muunlaisessa auttamisessa, esimerkiksi vapaaehtoistyössä ja tavaroiden lahjoittamisessa, koska vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaan tulleet pakolaiset ovat varmasti kasvattaneet tietoisuutta maahantulijoiden auttamisesta ja heidän kohtaamistaan ongelmista. Kehityksen vaikutus kasvaa vielä suuremmaksi, kun vertaillaan vuonna 2022 saapuneiden ukrainalaisten tilannetta esimerkiksi Leppävuoren (2015a) artikkelissa haastatellun vuonna 2004 saapuneen pakolaisen asemaan.

4.2.4 Pakolaisuuden taustat

Pakolaisuuden taustojen kehys ilmeni artikkeleissa siten, että tekstissä kuvailtiin maahantulijoiden kotimaan tilannetta tai pakolaisten omia kokemuksiaan lähtömaasta ennen pakenemista. Kehys oli määritelty siten, että taustojen piti olla kerrottu ainakin jossain määrin yksityiskohtaisesti ja konkreettisesti, eikä kehykseen siksi laskettu mukaan esimerkiksi sitä, että jutussa mainittiin maassa olevan käynnissä sota. Kehyksen sisällä kerrottiin muun muassa pakolaisten turvattomasta tai vaikeasta arjesta kotimaassa tai heidän kohtaamastaan vainosta tai syrjinnästä.

Yleisellä tasolla tarkasteltuna, jos artikkeleissa selitetään maahantulijan kotimaan tilanne ja sieltä pakenemiseen johtaneet taustat, yleisölle välittyy kuva tilanteen vakavuudesta. Jos puolestaan taustoja ei selitetä, eikä lukija ole ennestään tietoinen niistä, saattaa syntyä kuva, että henkilö on paennut kotimaastaan ilman riittävää syytä. Lisäksi Greussing ja Boomgaarden (2017, 1749) havaitsivat tutkimuksessaan, että pakolaisuuden taustoista kertovaa kehystä käytettiin pakolais- ja turvapaikanhakijauutisoinnissa selvästi vähemmän kuin turvallisuusuhan ja taloudellisen vaikutuksen kehyksiä, joten aiemmassa tutkimuksessa sitä on havaittu käytettävän vähän suhteessa muihin kehyksiin.

Näistä syistä on tärkeää tässäkin tutkimuksessa tarkastella, kuinka laajalti ja millä tavoin taustoista kerrotaan.

Ukraina-aineistossa pakolaisuuden taustojen kehystä esiintyi viidessä artikkelissa 14:stä. Useimmin kehys ilmeni väkivallan uhasta kertomisen kautta (kts. Taulukko 8). Kyseisessä teemassa pakolaiset kertoivat pakenemisensa taustoista sen, että he eivät voineet jäädä kotimaahansa ammutuksi tai pommitetuksi tulemisen uhan takia. Toiseksi yleisin teema oli pelko, sillä kahdessa artikkelissa ukrainalaiset kertoivat, että heitä pelotti olla kotona, esimerkiksi siksi, että venäläiset sotilaskoneet lensivät kodin yli (Nieminen ja Vesanummi 2022). Lisäksi Karpin (2022a) jutussa tuotiin esille sodan aiheuttamat kurjat elinolosuhteet, eli ruuan puute ja pommisuojassa pitkien aikojen viettäminen, ja toisessa jutussa (Karppi 2022b) kerrottiin hyökkääjien myös varastavan siviileiltä.

Pääteemat	Väkivallan uhka (80,0 %)
Sivuteemat	Pelko (40,0 %), kurjuus (20,0 %), varkaudet (20,0 %)

Taulukko 8. Pakolaisuuden taustojen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys Ukraina-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Pakolaiskriisi-aineistossa pakolaisuuden taustoja käsiteltiin kymmenessä artikkelissa 16:sta. Myös tässä aineistossa väkivallan uhka oli yleisin teema (kts. Taulukko 9). Koska pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa haastatellut ihmiset olivat tulleet Suomeen monista eri taustoista, näissä artikkeleissa väkivallan uhka oli moninaisempi, käsittäen esimerkiksi tappamisella uhkailun (Korhonen 2015; Vaaraniemi 2015), pommi-iskut (Vesalainen ym. 2015) ja väkivallan läheltä näkemisen (Kirvesmies ja (Kaita-aho 2015). Seuraavaksi yleisimmät teemat olivat syrjintä tai vaino, elämisen kurjuus ja lähtömaassa kohdattu painostus esimerkiksi terroristeilta.

Pääteemat	Väkivallan uhka (60,0 %)
Sivuteemat	Syrjintä tai vaino (40,0 %), kurjuus (30,0 %), painostus (30,0 %), pelko (20,0 %), elämisen vaikeus (10,0 %)

Taulukko 9. Pakolaisuuden taustojen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Pakolaisuuden taustojen kehyksestä ei ole pääteltävissä merkittäviä eroja kahden aineiston välillä. Kehystä esiintyi melko selvästi enemmän pakolaiskriisi-aineistossa, 26,8 prosenttiyksikön erolla, mutta kehyksen suhteellisesti vähäisempi esiintyvyys Ukraina-aineisossa selittynee pitkälti sillä, että ukrainalaisista pakolaisista uutisoimisessa pakolaisuuden perimmäinen syy, eli Venäjän hyökkäyssota, oli vasta alkanut. Näin ollen lukijoiden voi olettaa muistava syyn heidän pakenemiselleen, minkä vuoksi sitä ei tarvinnut kertoa jutussa ja tämän kehyksen sisälle jäi ainoastaan yksityiskohtaisemmat kuvaukset siitä, millaista sodan keskellä eläminen on.

Toinen eron selittävä tekijä on se, että Suomeen tulleiden ukrainalaisten kotimaasta poistumisen syy oli melko yksiselitteisesti sodan uhka, joka toi mukanaan muita vaikeuksia ja kärsimystä. Pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa haastateltujen maahantulijoiden pakenemissyyt olivat puolestaan huomattavasti moninaisemmat, sillä sodan lisäksi osaa heistä uhkasivat esimerkiksi vainot, terrorismi, poliittiset konfliktit ja syrjintä. Lisäksi osa heistä oli paennut kotimaastaan jo vuosia sitten, minkä vuoksi pakenemisen syyt oli artikkelin taustoittamisen kannalta olennaista kertoa lukijalle.

Kaikissa tapauksissa pakolaisuuden taustoja ei pakolaiskriisi-aineiston osalta avattu kovin tarkasti. Esimerkiksi Leppävuoren (2015b) artikkelissa kerrotaan, että yksi syy Somaliasta lähteneen perheen pakenemiselle oli terrorismi, mutta artikkelissa ei kerrota tarkemmin, kuka maata terrorisoi ja mistä syystä tai ketkä kaikki kohtaavat terrorismia. Koska aineistossa oli vain yksittäisiä artikkeleita, joissa syistä ei kerrottu kovin tarkasta, ei tästä voi vetää mitään yleispäteviä johtopäätöksiä pakolaisuutisoinnista. Yleisesti voi kuitenkin olla vahingollista kertoa pakolaisuuden syitä vain pääpiireittäin, koska tällöin yleisölle voi muodostua sellainen kuva, etteivät pakenemiseen johtaneet syyt ole riittäviä, mikä puolestaan voi johtaa maahantulijoiden avun ansaitsemisen kyseenalaistamiseen ja siten heidän syrjimiseen.

Kehyksen teemoissa huomionarvoista on ainakin se, että väkivallan uhka tuotiin usein esiin. Tämä johtunee siitä, että pelko esimerkiksi pommituksista ja ammutuksi joutumisesta ovat asioita, jotka on helppo selittää lukijalle. Jos jutussa mainitaan, että henkilöä uhkasi ammutuksi joutuminen kotimaassaan, pakoon lähteminen ei vaadi enää lisäselitystä. Esimerkiksi Lähi-idän konflikteissa esiintyneet poliittiset konfliktit ja vainot voivat olla monimutkaisempia asioita, joiden perusteellinen avaaminen vaatisi enemmän toimittajan työaikaa.

4.2.5 Perhe

Perheen kehyksessä haastateltujen pakolaisten perhesuhteet tuotiin esiin tekstissä. Perhettä käsiteltiin jutuissa pääasiassa kertomalla, kenen kanssa henkilöt ovat paenneet. Ainoastaan yhdessä perheen kehystä sisältävässä artikkelissa näin ei ollut. Lisäksi aineistossa viitattiin muun muassa kotimaahan jääneisiin ja pakomatkalla kadonneisiin perheenjäseniin. Useimmiten kehyksessä mainittu perhesuhde oli joko lasten ja vanhempien välinen tai puolisoiden välinen. Perheeksi on tässä yhteydessä laskettu myös sukulaiset, kuten enot ja serkut.

Perheen kehystämisen tutkiminen on tässä tutkimuksessa tärkeää, koska perhesuhteiden mainitseminen tai niiden piiloon jättäminen voi vaikuttaa siihen, miten hyväksyttävänä jutun lukija mieltää pakolaisuuden. Esimerkiksi monessa tarkastelemani aineiston jutussa kerrotaan pakenemisen syyksi lapsien turvaan saaminen, minkä voi olettaa vahvistavan yleisön näkemystä pakenemisen tarpeellisuudesta ja siten sen hyväksyttävyydestä. Lisäksi enemmistö Suomeen vuoden 2015 pakolaiskriisin aikana tulleista pakolaisista oli miehiä, mikä johtuu muun muassa pakomatkan vaarallisuudesta ja raskaudesta sekä siitä, että joissain maissa uhat kohdistuvat suurimmaksi osaksi miehiin (Koivuranta 2015). Tällöin miespuolisia, mahdollisesti yksin Suomeen saapuneita pakolaisia haastateltaessa on merkittävää, mainitaanko heidän perheensä, sillä muuten lukijalle voi syntyä mielikuva, että miehet ovat jättäneet perheensä sekä kotimaansa ja paenneet vain itsensä takia.

Ukraina-aineistossa perheen kehystä esiintyi 13 artikkelissa 14:stä. Jokaisessa niistä kerrottiin lapsista, jotka pakenivat Suomeen muun perheen mukana (kts. Taulukko 10). Myös kotimaahan jääneet perheenjäsenet tai sukulaiset mainittiin suurimmassa osassa artikkeleista. Perheen hyvinvoinnin teemaa, mikä ilmeni pääasiassa nostamalla esiin lasten turvallisuuden takia pakenemisen, esiintyi viidessä artikkelissa. Lisäksi kahdessa jutussa kerrottiin perheen tarjoamasta tuesta pakomatkan tekemisessä, yhdessä jutussa teemana oli matkalla kadonnut perheenjäsen ja yhdessä tuotiin esiin ennestään Suomessa oleva perheenjäsen.

Pääteemat	Lapset (100,0 %), kotimaahan jääneet (69,2 %)
Sivuteemat	Perheen hyvinvointi (38,5 %), perheen tuki (15,4 %), matkalla kadonneet (7,7 %), perhettä ennestään Suomessa (7,7 %)

Taulukko 10. Perheen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys Ukraina-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Ukrainalaisia pakolaisia koskevassa uutisoinnissa perhe oli siis analyysin perusteella suuressa roolissa. Kaikissa paitsi yhdessä jutussa käsiteltiin perhettä, ja yhtä monessa artikkelissa tuotiin ilmi myös paenneet lapset. Useimmissa tapauksissa lapset mainittiin tekstissä nimeltä (esim. Karppi 2022a, Kähkönen 2022), ja muutamissa jutuissa heitä myös haastateltiin (esim. De Fresnes 2022; Hirvonen ym. 2022). Korhosen (2022) jutussa ei kerrottu suoraan lapsien kanssa pakenemisesta, vaan siinä mainittiin pakolaisen lapset muussa yhteydessä, mutta muissa aineiston artikkeleissa tuotiin selvästi ilmi, että haastatellut ukrainalaiset ovat paenneet lastensa kanssa.

Toinen perheen kehyksen pääteema ukrainalaisten kohdalla oli kotimaahan jääneiden perheenjäsenten mainitseminen, mitä tapahtui yhdeksässä artikkelissa. Jutuissa siis käsiteltiin perhettä usein sen kautta, keitä läheisiä pakolaiset ovat joutuneet jättämään taakseen kotimaahansa. Useimmassa tapauksessa taakse jääneet perheenjäsenet olivat aviomiehiä, isiä tai veljiä, jotka jäivät Ukrainaan (esim. Jäntti 2022; Karvinen 2022), mutta maahantulijat kertoivat olevansa huolissaan myös Ukrainaan jääneistä vanhemmista ja muista sukulaisista (esim. Nironen 2022; Tolkki ja Hara 2022).

Kotimaahan jääneiden perheenjäsenten esiin nostaminen luo tekstissä vahvan siteen sekä omaan perheeseen että kotimaahan. Tämä puolestaan voi vedota lukijan tunteisiin osoittamalla, että maahantulija on paennut perhettään ajatellen ja että hän on huolissaan sukulaisistaan. Näin ollen lukijalle voi syntyä vahvempi mielikuva siitä, että pakenemisessa on ajateltu perheen yhteistä hyvää ja että se on syntynyt perheen yhteisellä päätöksellä, kuin siinä tapauksessa, jos jutussa ei olisi nostettu esiin kotimaahan jääneitä perheenjäseniä.

Pakolaiskriisi-aineistossa perheen kehys oli esillä 11 artikkelissa 16:sta. Ukraina-aineiston tapaan tässäkin aineistossa lapset oli kehyksessä vallitseva teema (kts. Taulukko 11). Perheen hyvinvointi oli toinen teema, joka esiintyi yli puolessa artikkeleista. Kotimaahan jääneet, pakomatkalla

kadonneet tai kotimaassa kuolleet sukulaiset tai perheenjäsenet nostettiin kukin esiin kahdessa jutussa. Yksittäisinä teemoina näkyivät perheestä kertominen jutun taustoittamiseksi, Suomessa ennestään olevien perheenjäsenten mainitseminen ja perheen antama tuki pakomatkan tekemisessä.

Pääteemat	Lapset (90,9 %), perheen hyvinvointi (54,5 %)
Sivuteemat	Kotimaahan jääneet (18,2 %), matkalla kadonneet (18,2 %), kuolleet perheenjäsenet (18,2 %), perhetausta (9,1 %), perhettä ennestään Suomessa (9,1 %), perheen tuki (9,1 %)

Taulukko 11. Perheen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Kuten Ukraina-aineistossakin, pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa perhe ja lapset olivat usein esillä. Koska pakolaiskriisi-aineistossa osa haastatelluista pakolaisista on tullut Suomeen jo vuosia sitten, lasten mainitseminen ilmenee tekstissä hieman eri tavalla ukrainalaisiin pakolaisiin verrattuna. Muutamassa tapauksessa lapsiin viitataan kertomalla, että haastateltu henkilö oli lapsi saapuessaan pakolaisena Suomeen ja että vanhemmat tekivät päätöksen pakenemisesta (esim. Kirvesmies ja Kaita-aho 2015). Haastatellut, jutun julkaisuhetkellä jo aikuisiksi kasvaneet henkilöt ovat siis joissain jutuissa itse perheensä kanssa paenneita lapsia, kun taas ukrainalaisten tapauksessa kaikki mainitut lapset ovat edelleen lapsia. Tämä eroavaisuus on selitettävissä aineistoissa käsiteltävien tapausten erolla, eikä siis johdu erilaisesta kehystämisestä.

Erona kahdessa aineistossa oli se, että pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa lasten ohella toinen pääteema oli perheen hyvinvointi, kun taas Ukraina-aineistossa toisena pääteemana oli kotimaahan jääneet. Näiden kahden teeman esiin nostaminen vetoaa yleisön tunteisiin ja voi siten tehdä kotimaasta pakenemista hyväksyttävämpää lukijan silmissä, ja siksi niiden vaikutukset jutusta syntyvään mielikuvaan ovat nähdäkseni näiltä osin samankaltaiset. Perheen hyvinvoinnin korostamisella kerrotaan epäsuorasti pakenemisen johtuneen oman perheen suojelemisesta, ja kotimaahan jääneiden perheenjäsenten mainitseminen luo vahvan siteen perheeseen ja kotimaahan, kuten edellä mainitsin.

Sen sijaan kotimaahan jääneiden perheenjäsenten jääminen suhteellisen vähäiselle huomiolle pakolaiskriisi-aineistossa osoittaa sen, ettei kotimaa ollut siinä yhtä tärkeässä roolissa kuin ukrainalaisten kohdalla. Tämä voi luoda lukijalle kuvan siitä, että Euroopan ulkopuolelta tulleilla maahantulijoilla ei ole vahvaa sidettä heidän kotimaahansa ja että he eivät välitä kotimaansa tilanteesta ja sinne jääneistä sukulaisistaan. Näin ollen kotimaahan jääneiden mainitsematta jättäminen syventää kuilua Suomen ja lähtömaan välillä, mikä taas voi johtaa edelleen kysymykseen sopeutumisesta ja kulttuurieroista.

4.2.6 Fyysinen ja henkinen kärsimys

Analyysin viimeisenä kehyksenä käsittelen fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehyksen. Sille tyypillistä oli, että tekstissä nostettiin esiin pakolaisten kohtaamat fyysiset tai henkiset vaikeudet tai kärsimykset, kuten pakomatkan fyysinen kuormitus, pakenemisen aiheuttama stressi tai kotimaan tilanteen pelkääminen. Kehys ilmeni tekstissä esimerkiksi kertomalla pakomatkan olleen raskas tai mainitsemalla, että pakolaisuus tai kotimaan tilanne aiheuttaa pelkoa tai muita negatiivisia tunteita. Fyysinen ja henkinen kärsimys on tässä yhdistetty yhdeksi kehykseksi, koska ne olivat aineistossa usein vahvasti sidoksissa toisiinsa. Esimerkiksi pakolaisleirillä kohdattujen karujen fyysisten olojen voi ajatella aiheuttavan poikkeuksetta myös henkistä kärsimystä.

Valitsin henkisen kärsimyksen yhdeksi tarkasteltavaksi kehykseksi, koska se voi osaltaan vaikuttaa pakolaisista yleisölle syntyvään mielikuvaan. Kärsimyksen esiin nostaminen korostaa pakolaisten hätää ja voi siten herättää lukijassa sääliä, jolloin pakeneminen ja Suomeen tuleminen voi näyttäytyä tarpeellisena ja siten hyväksyttävänä. Kyseistä kehystä on käytetty myös aiemmassa maahantuloa ja mediaa koskevassa tutkimuksessa (esim. Roman ym. 2021).

Ukraina-aineistossa fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehystä esiintyi kymmenessä artikkelissa 14:stä. Yleisimpinä teemoina kehyksen sisällä olivat raskaan pakomatkan ja kotimaan tilanteen esiin nostaminen (kts. Taulukko 12). Kotimaan tilanne -teemalla tarkoitetaan sitä, että tekstissä mainittiin kotimaan tapahtumien aiheuttaneen tai aiheuttavan pakolaisille kärsimystä, esimerkiksi kertomalla ”sodan julmasta arjesta” (Hirvonen ym. 2022) tai kuvailemalla tilannetta painajaiseksi (Jäntti 2022). Raskas pakomatka -teemassa kerrottiin kotimaasta Suomeen johtaneen matkan aikana koetusta

kärsimyksestä. Näiden kahden pääteeman lisäksi sivuteemoja olivat perheen puolesta pelkääminen ja tunteellisuus, jossa kuvailtiin pakolaisten tunteita (Tolkki ja Hara 2022).

Pääteemat	Raskas pakomatka (60,0 %), kotimaan tilanne (60,0 %)
Sivuteemat	Perheen puolesta pelkääminen (30,0 %), tunteellisuus (10,0 %)

Taulukko 12. Fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys Ukraina-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Ukrainalaisia maahantulijoita koskevassa uutisoinnissa raskas pakomatka ja kotimaan tilanne olivat hallitsevia teemoja fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehyksessä. Jokaisessa kehystä sisältäneessä jutussa tuotiin esiin joko kotimaan tilanne tai raskas pakomatka, tai molemmat. Raskas pakomatka kävi tekstissä ilmi paitsi pakomatkan raskaudesta (esim. Rosvall 2022) kertomalla, myös sen aiheuttamasta stressistä tai muista negatiivisista tunteista (esim. De Fresnes 2022) mainitsemalla. Kotimaan tilanteen aiheuttaman kärsimyksen noustessa esiin käytettiin paikoittain tilanteen vakavuutta korostavia voimakkaita ilmauksia, kuten Latva-Teikarin (2022) jutussa, jossa Ukrainasta paennut Olga Eyevleva kuvailee tilanteen olevan ”kuin pahaa unta, kuin painajaista josta ei voi herätä”.

Pakolaiskriisi-aineistossa fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehystä esiintyi 12 artikkelissa 16:sta. Yleisin teema oli raskas pakomatka, jota esiintyi tasan puolessa kehystä sisältäneistä artikkeleista (kts. Taulukko 13). Sivuteemoja olivat Ukraina-aineistossakin esiin nousseet kotimaan tilanne, perheen puolesta pelkääminen ja tunteellisuus, minkä lisäksi pakolaiskriisin uutisoinnissa nousivat harvakseltaan esiin karut olot pakolaisleireillä ja vaikeudet ulkomailla asuessa.

Pääteemat	Raskas pakomatka (50,0 %)
Sivuteemat	Kotimaan tilanne (33,3 %), perheen puolesta pelkääminen (25,0 %), karut olot pakolaisleirillä (16,7 %), tunteellisuus (16,7 %), vaikeudet ulkomailla asuessa (8,3 %)

Taulukko 13. Fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehyksen teemat ja niiden esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa. (% artikkeleista, joissa kehystä esiintyy).

Fyysisen ja henkisen kärsimyksen esiintyvyydessä ei ollut oikeastaan mitään eroa aineistojen välillä, sillä 3,6 prosenttiyksikön ero on näin pienessä aineistossa käytännössä mitätön. Kehyksen teemoissa oli havaittavissa pieniä eroja. Ensinnäkin, henkisen ja fyysisen kärsimyksen käsitteleminen kotimaan tilanteen kautta oli Ukraina-aineistossa toinen pääteemoista, kun taas pakolaiskriisi- aineistossa sen esiintyvyys oli lähes puolet pienempi. Tämä vahvistaa osaltaan perheen kehyksessäkin havaittua eroavaisuutta siinä, että ukrainalaisista uutisoitaessa pakolaisten suhde kotimaahan esitettiin vahvempana kuin pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa. Kotimaan tilanteen aiheuttama kärsimys esiintyi tekstissä kertomalla joko kotimaassa koetuista vaikeista oloista tai pakenemisen jälkeen koetusta kotimaan tilanteen aiheuttamasta henkisestä kärsimyksestä. Koska pakolaiskriisi-aineistossa haastateltujen pakolaisten kotimaan tilanteen aiheuttamaa huolta tai muita tunteita ei nostettu esiin yhtä paljon kuin Ukraina-aineistossa, luonnollisesti nämä tunteet eivät tällöin välity yhtä vahvasti yleisölle. Tämän seurauksena paenneiden ihmisten kotimaassa kokema hätä ei välttämättä näyttäydy yhtä merkityksellisenä kuin Ukraina-aineistossa.

Toiseksi, pakolaiskriisi-aineistossa teemoja oli hieman enemmän kuin Ukraina-aineistossa ja yksittäiset teemat olivat vähemmän painottuneita, sillä pääteemoja oli vain yksi ja sivuteemoja viisi. Kehys ilmeni siis hajanaisemmin useamman pienemmän teeman kautta, kun taas ukrainalaisista uutisoitaessa teemat olivat melko samanlaiset koko aineistossa. Tämä osoittaa, että ukrainalaisten kärsimystä käsiteltäessä kehystämisen kaava oli melko stabiili verrattuna pakolaiskriisin aikaiseen uutisointiin. Tämä johtunee ainakin osittain siitä, että ukrainalaisten tilanteessa Suomeen saapuvien pakolaisten reitti oli melko selkeästi Ukrainasta Suomeen, kun taas osa pakolaiskriisin aikaan tai sitä ennen Afrikasta tai Lähi-idästä tulleista pakolaisista olivat joutuneet ennen Suomeen saapumistaan asumaan muissa maissa tai pakolaisleireillä. Siitä huolimatta teemojen laajempi hajaantuminen pakolaiskriisi-aineistossa osoittaa, että siinä oli enemmän vaihtuvuutta fyysisen ja henkisen kärsimyksen esiin nostamisessa kuin ukrainalaisten tapauksessa.

4.3 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tässä luvussa olen kuvaillut tutkimukseni tuloksia, jotka sain analysoimalla kehysanalyysillä sellaisia Yleisradion verkkoartikkeleita, joissa pakolaiset olivat äänessä. Aineistosta löytämäni kehykset olivat: asiantuntijuus, Suomeen sopeutuminen, humanitäärisyys, pakolaisuuden taustat, perhe sekä

fyysinen ja henkinen kärsimys. Kehysten sisältä etsin vielä teemoja, joiden kautta kehykset ilmenevät tekstissä.

Tuloksista saamieni johtopäätösten avulla pyrin vastaamaan luvun kolme tutkimusasetelmassa mainittuihin tutkimuskysymyksiin, jotka olivat seuraavat:

1. Miten ukrainalaisia sotapakolaisia kehystettiin Ylen verkkouutisissa maaliskuussa 2022?
2. Miten ukrainalaisten pakolaisten kehystäminen vertautuu vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaiseen pakolaisia käsittelevään uutisointiin?

Lähtöoletukseni tähän tutkimukseen oli, että ukrainalaisista pakolaisista on uutisoitu suopeammin ja vastaanottavaisemmin kuin aiempina vuosina tulleista, Euroopan ulkopuolelta kotoisin olevista pakolaisista. Tutkimukseni tulokset osoittivat, että lähtöoletus piti paikkaansa, sillä saamissani tuloksissa oli havaittavissa eroja ukrainalaisia pakolaisia koskevan uutisoinnin ja pakolaiskriisin aikaisen uutisoinnin välillä.

Tutkimuskysymysten kannalta merkittävimmät erot kahden aineiston välillä erot olivat asiantuntijuuden, Suomeen sopeutumisen ja humanitäärisyyden kehyksissä. Asiantuntijuuden kehystä esiintyi selvästi enemmän Ukraina-aineistossa kuin pakolaiskriisi-aineistossa, ja ero oli siinä suurin kahden aineiston välillä. Ero osoittaa, että pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa jutut keskittyivät vahvemmin henkilöihin, kuten aiempien tutkimusten mukaan on usein tyypillistä käsiteltäessä maahantuloa mediassa (esim. Gemi ym., 278), kun taas ukrainalasista pakolaisista kerrottaessa jutut nivottiin henkilöiden kautta useammin pakolaisuuteen ilmiönä ja pakolaisten oloihin.

Suomeen sopeutumisen kehystä esiintyi melko selvästi enemmän pakolaiskriisi-aineistossa, minkä lisäksi sopeutumista käsiteltiin siinä useamman teeman kautta kuin Ukraina-aineistossa. Nämä erot osoittavat, että Suomeen sopeutuminen nähtiin pakolaiskriisin aikaisissa jutuissa merkittävämpänä tekstiin nostettavana asiana ja sitä käsiteltiin laajemmin kuin Ukraina-aineistossa. Kehyksen teemoissa merkittävä ero oli se, että sopeutuminen ilmeni kulttuurin kautta yhdeksässä pakolaiskriisi-aineiston artikkelissa mutta ei yhdessäkään Ukraina-aineiston artikkelissa. Näin ollen sopeutumisen kehyksessä kulttuuria ei esitetty olennaisena asian yhdessäkään ukrainalaisia koskevassa artikkelissa, mutta pakolaiskriisi-aineistossa se nostettiin esiin suhteellisen usein.

Humanitäärisyyden kehystä tarkastellessa löysin kolme merkittävää eroa, jotka korostavat aineistojen välisiä eroja. Ensinnäkin, kehystä esiintyi enemmän Ukraina-aineistossa kuin pakolaiskriisi-aineistossa. Toiseksi, kehyksen sisällä konkreettisen avun teema oli enemmän esillä ukrainalaisista kerrottaessa. Kolmanneksi, konkreettisesta avusta kerrottaessa maahantulijoiden majoittuminen tai ruuan, vaatteiden tai muiden hyödykkeiden tarjoaminen heille ei noussut kertaakaan esiin pakolaiskriisi-aineistossa, mutta ukrainalaisista uutisoitaessa se mainittiin kuudessa jutussa. Edellä mainitut erot korostavat sitä, että humanitäärisyys ja auttaminen olivat isommassa roolissa ukrainalaisia koskevissa jutuissa kuin pakolaiskriisin aikaisissa jutuissa.

Perheen kehyksen sekä fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehyksen teemoissa oli havaittavissa, että pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa pakolaisten suhdetta omaan kotimaahan ei korostettu yhtä paljon kuin ukrainalaisten kohdalla. Perheen kehyksessä ero ilmeni kotimaahan jääneiden perheenjäsenten mainitsemisessa, fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehyksessä puolestaan kotimaan tilanteen aiheuttamasta kärsimyksestä kertomisessa. Kotimaan yhdistäminen maahantulijaan luo vahvemman kuvan pakolaisen taustoista, mikä saattaa osaltaan lisätä pakolaisuuden hyväksyttävyyttä yleisön silmissä, sillä taustojen kattava kuvaileminen korostaa pakolaisuuden inhimillisyyttä.

Vaikka tämän luvun analyysissä on pitkälti vertailtu kahden aineiston eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä, se vastaa myös ensimmäiseen tutkimuskysymykseen siitä, miten ukrainalaiset pakolaiset on kehystetty. Nähdäkseni tähän saa parhaiten vastauksen suhteuttamalla ukrainalaisten pakolaisten käsittelemisen mediassa muista pakolaisista kertomiseen. Vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen sisältyy siis käytännössä toiseen tutkimuskysymykseen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kehysanalyysin avulla, miten Venäjän hyökkäyssotaa paenneet ukrainalaiset on kehystetty Ylen verkkoartikkeleissa ja miten se eroaa pakolaiskriisin aikaisista jutuista, joissa käsitellyt pakolaiset ovat tulleet Suomeen Euroopan ulkopuolelta. Tarkoituksena oli selvittää, miten eri taustoista tuleviin pakolaisiin suhtaudutaan mediassa ja missä menee toiseuden rajat pakolaisuutisoinnissa. Esitän tässä luvussa ensin johtopäätöksiä saamistani tuloksista, minkä jälkeen pohdin tutkimuksen onnistumista ja tuloksiin vaikuttaneita tekijöitä.

5.1 Johtopäätökset

Lähtöoletukseni tutkimukselle oli, että ukrainalaisiin on suhtauduttu mediassa suopeammin kuin Euroopan ulkopuolelta aiemmin tulleisiin pakolaisiin. Tutkimustulokset osoittivat oletuksen oikeaksi, sillä aineistoissa ukrainalaispakolaisten Suomeen sopeutumista ei käsitelty yhtä laajasti kuin pakolaiskriisi-aineistossa, heidän saamansa apu tuotiin artikkeleissa useammin esiin ja heidän suhteensa omaan kotimaahansa esitettiin tiiviimpänä.

Suomeen sopeutumisen kehyksen esiintyvyydessä ja sen teemoista havaituista eroista voidaan vetää johtopäätös, että Euroopan ulkopuolelta tulevien sopeutuminen koettiin epätodennäköisemmäksi kuin Ukrainasta tulevien. Polynczuk-Alenius ja Hartikainen (2022, 15) pohtivat omassa tutkimuksessaan, että ukrainalaiset pakolaiset voivat olla tervetulleempia maahantulijoina, koska he tulevat valkoisesta, eurooppalaisesta ja kristillisestä valtiosta. Omasta tutkimuksestani saadut tulokset tukevat tätä väitettä, sillä sopeutuminen oli pakolaiskriisi-aineistossa isommassa roolissa kuin Ukraina-aineistossa.

Suomeen sopeutumisen kehyksessä kulttuuri esiintyi suhteellisen yleisenä teemana pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa mutta ei kertaakaan ukrainalaisia koskevissa jutuissa. Löytyn (2005, 162) mukaan puhuttaessa ”toisista” huomio kiinnittyy herkästi ”tavallisesta” poikkeaviin asioihin, joten maahantulijan kulttuurin esiin nostaminen osoittaa nähdäkseni sen, että sen katsotaan poikkeavan merkittävästi suomalaisesta kulttuurista. Näin ollen voi päätellä, että ukrainalaisten kulttuurista taustaa ei esitetty jutuissa suomalaisesta kulttuurista merkittävästi poikkeavana ja siten Suomeen sopeutumiseen vahvasti vaikuttavana asiana, kun taas Euroopan ulkopuolelta tulleiden pakolaisten kohdalla kulttuuriset erot esitettiin suurina ja siten tärkeänä tekijänä sopeutumisen kannalta.

Asiantuntijuuden kehyksen huomattavasti suurempi esiintyvyys Ukraina-aineistossa osoittaa sen, että yksittäisten ukrainalaisten tarinoiden sitominen vahvemmin muihin ukrainalaisiin pakolaisiin luo yleisölle herkemmin mielikuvan pakolaisuudesta kokonaisuutena kuin pakolaiskriisi-aineistossa. Siinä henkilöiden käsitteleminen yksittäin jättää jutun kehyksen ulkopuolelle muut pakolaiset ja siten maahantulijat ryhmänä.

Myös perheen kehyksessä sekä fyysisen ja henkisen kärsimyksen kehyksessä pakolaisuus ilmiönä ja kokonaisuutena jäi taka-alalle pakolaiskriisin aikaisessa uutisoinnissa verrattuna Ukraina-aineistoon. Kyseisissä kehyksissä maahantulijan suhde kotimaahan jäi pakolaiskriisi-aineistossa useammin mainitsematta kuin ukrainalaisia koskevissa jutuissa. Toisin sanoen kuilu pakolaisen lähtömaan ja Suomen välillä esitettiin isompana Lähi-idästä ja Afrikasta tulleiden pakolaisten kohdalla kuin ukrainalaisten tapauksessa.

Kokonaisuuden kuvailemisen jäädessä vajaaksi yleisölle välittyy vain yksittäisten ihmisten kokemukset, jolloin suoria johtopäätöksiä muiden maahantulijoiden tilanteesta on vaikea tehdä. Tämän seurauksena lukija ei välttämättä pidä pakolaisuutta hyväksyttävänä kaikkien pakolaisten kohdalla, koska hän tietää vain yhden tarinan eikä voi siksi välttämättä muodostaa mielessään kokonaiskuvaa tilanteesta.

Vaikka tämän tutkimuksen aineistossa kaikissa jutuissa äänessä olivat yksittäiset pakolaiset, ne linkittyvät silti vahvasti pakolaisuuteen ja maahantuloon ilmiönä, koska molemmat aineistot ajoittuivat ajankohtaan, jolloin Suomeen tuli paljon pakolaisia. Siksi yleisö linkittää jutut osaksi maahantuloa ilmiönä ja arvioi sitä median julkaisemien juttujen kautta, vaikka niissä ei suoraan käsiteltäisikään ilmiötä laajempana kokonaisuutena.

Tämän tutkielman analyysissä toistui useassa kohdassa pakolaisuuden hyväksyttävyys yleisön silmissä. Kuten alaluvusta 2.2 kävi ilmi, journalismi on tärkeässä roolissa yleisön maailmankuvan muodostumisessa, koska media välittää yleisölle representaatioita todellisuudesta. Siksi maahantuloa käsittelevien juttujen kehystämisellä on suuri vaikutus siihen, millainen mielikuva yleisölle välittyy todellisuudesta eli maahantulosta ilmiönä. Tämä mielikuva puolestaan määrittää sen, pitääkö yleisö maahantuloa tarpeellisena ja siten hyväksyttävänä, mikä puolestaan heijastuu koko yhteiskunnan

näkemyksiin maahantulosta ja maahantulijoista. Tämä voi edelleen vaikuttaa esimerkiksi poliittiseen päätöksentekoon, mikä voi johtaa eriarvoisuuteen yhteiskunnassa (Fürsich 2010, 115).

5.2 Pohdinta

Valitsemillani tutkimusmenetelmällä ja aineistolla onnistuin mielestäni saamaan tarpeeksi laajat vastaukset tutkimuskysymyksiin, jotta niistä voi vetää johtopäätöksiä pakolaisuutisoinnista ja niiden eroista eri tapausten välillä. Kehykset oli mielestäni valittu tutkimuskysymysten kannalta asianmukaisesti, minkä lisäksi teemojen etsiminen kehysten sisältä toi hyvän lisän juttujen analysoimiseen.

Analyysin tuloksista päättelin, että ukrainalaiset on kehystetty mediassa eri tavalla kuin pakolaiskriisin aikaisissa jutuissa haastatellut pakolaiset ja että heidät on esitetty siten artikkeleissa vastaanottavaisemmin ja Suomeen todennäköisemmin sopeutuvina. Tämä johtopäätös vastasi tämän tutkimuksen johdantoluvussa esittämääni lähtöoletusta, mutta tulokset eivät olleet nähtävissä yhtä selkeästi kuin olisin odottanut. Myös sen takia oli tärkeää syventää kehysanalyysiä etsimällä kehysten sisältä teemoja.

Vertailin pakolaisuutisointia kahtena eri ajankohtana, syyskuussa 2015 ja helmi-maaliskuussa 2022. Vertailtujen aineistojen pakolaisuuteen vaikuttaneet tapaukset olivat vuoden 2015 pakolaiskriisi ja Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama pakolaisuus Ukrainasta vuonna 2022. Näin ollen tämän tutkimuksen tuloksia tarkastellessa on otettava huomioon ensinnäkin se, että eri aineistojen artikkelien julkaisun välillä on yli kuusi vuotta, ja toiseksi se, että artikkelien julkaisun taustalla vaikuttavat pakolaisuuden ilmiöt ovat erilaiset.

Aineistojen ajankohtien välillä eroihin voi vaikuttaa ensinnäkin se, että journalismi on saattanut muuttua vuosien varrella. Esimerkiksi sosiaalisen median ja monipuolisempien juttumuotojen käyttö lienee ollut yleisempää journalistisen sisällön tekemisessä vuonna 2022 kuin vuonna 2015. Tämä vaikuttaa myös juttujen tekemiseen ja niiden sisältöön. Toiseksi, maailmantilanne on muuttunut ja teknologia kehittynyt kuuden vuoden aikana: esimerkiksi kanavat ja alustat pakolaisten auttamiseen ovat oletettavasti kehittyneet, samoin kuin tietoisuus pakolaisuudesta ja pakolaisten oloista.

Tutkimuksen kontekstissa on otettava huomioon myös tutkittujen tapausten erilaisuus. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on sekä kulttuurisesti että maantieteellisesti lähempänä Suomea, minkä lisäksi Venäjän sijainti Suomen itänaapurissa lisää suomalaisten kiinnostusta ja huolta sotaa kohtaan. Tämä saattaa myös vaikuttaa sodasta ja maasta paenneista ihmisistä uutisoimiseen. Lisäksi maahantulijoiden pakenemisen taustalla oli erilaisia syitä eri tapauksissa, sillä pakolaiskriisin aikaisissa jutuissa haastateltujen henkilöiden pakenemisen taustalla vaikuttavat syyt olivat moninaisempia kuin ukrainalaisten pakolaisten pakenemiseen vaikuttaneet tekijät.

Osaan aineistojen välillä havaitsemiini eroihin on vaikuttanut se, että käsittelemäni aineistot on julkaistu eri ajankohtina ja että pakolaisuus on ilmiönä itsessään erilainen. Esimerkiksi siihen, että humanitäärisyyden kehyksessä pakolaisten auttamista korostettiin enemmän Ukraina-aineistossa kuin pakolaiskriisi-aineistossa, on saattanut vaikuttaa maahantulijoiden auttamisen tapojen kehittyminen vuosien saatossa, kuten pohdin humanitäärisyyttä käsitelleessä ala-alaluvussa 4.2.3. Tästä huolimatta on nähdäkseni perusteltua tehdä johtopäätös siitä, että ukrainalaisia koskevissa jutuissa humanitäärisyys nostettiin herkemmin esiin – ensinnäkin siksi, että humanitäärisyys ei ole pelkästään konkreettista auttamista vaan myös vastaanottavaisuutta muilla tavoilla, ja toiseksi siksi, että journalismilla on myös rooli siinä, että mahdollisia auttamisen tapoja tuodaan ihmisten tietoisuuteen.

Tämän tutkimuksen tuloksissa ei ollut kummankaan aineiston osalta nähtävissä sitä, että asiantuntijat puhuisivat maahantulijoiden puolesta. Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että mediassa usein joku muu puhuu maahantulijoiden puolesta (esim. Tuominen 2002; Chouliaraki ja Zaborowski 2017), ja vaikka tässä tutkimuksessa kyseistä ilmiötä ei havaittu, eivät tulokset ole nähdäkseni ristiriidassa aiempien tutkimustulosten kanssa. Siihen, ettei kyseistä ilmiötä ollut nähtävissä tässä tutkimuksessa, vaikutti se, että kaikissa käyttämäni aineiston artikkeleissa maahantulijat itse olivat äänessä. Tällöin jutuntekoprosessissa on päätetty, että haastatellaan maahantulijoita, jolloin tarve haastatella asiantuntijaa tai viranomaista heidän sijastaan pienenee. Ongelma siitä, että maahantulijat eivät saa ääntään kuuluviin, on siis ratkaistu jutuntekoprosessissa tehtyjen päätösten myötä.

Vaikka tässä tutkielmassa on keskitytty pääasiassa kriittisestä näkökulmasta eri taustoista tulevia pakolaisia koskevan uutisoinnin eroihin, on tuloksista havaittavissa myös positiivisia seikkoja. Esimerkiksi pakolaisuuden taustojen kehys osoittaa, että taustat tuotiin pakolaiskriisi-aineistossa

kiitettävästi esiin. Positiivisten asioiden korostaminen tutkielmassa ei kuitenkaan merkittävästi täydentäisi journalismin tutkimusta eikä siten hyödyttäisi journalismia alana, minkä vuoksi on nähdäkseni tärkeämpää keskittyä asioihin, joissa on parantamisen varaa.

On myös mainittava, että vaikka tässä tutkielmassa on normaalien viittauskäytäntöjen mukaisesta mukaisesti aineiston juttuihin toimittajien nimillä, eivät mahdolliset epäkohdat kehystämisessä ole pelkästään yksittäisten toimittajien vastuulla. Kehyksiin vaikuttaviin jutuntekoprosesseihin vaikuttavat monet eri tekijät, ja vaikka jutun tekijäksi päätyy usein korkeintaan muutama toimittaja, voi taustalla olla useampien ihmisten päätöksiä esimerkiksi juttuaiheen valinnasta. Samalla on myös todettava, että vastuu maahantulosta uutisoinnin epäkohdista ei ole myöskään vain Ylen, vaan siihen vaikuttaa esimerkiksi vallalla olevat journalistiset käytännöt. Siksi tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin tuoda esiin ongelmia ja epäkohtia maahantulon ja pakolaisuuden käsittelemisessä mediassa, eikä suhtautua kriittisesti erityisesti Ylen tai yksittäisten toimittajien toimintaan.

Mielestäni olen tällä tutkimuksella onnistunut vastaamaan hyvin siihen, miten ukrainalaisia pakolaisia on käsitelty Suomen mediassa ja miten se vertautuu aiempaan pakolaisuutisointiin. Tutkimusmenetelmän ja aineiston valinta onnistui kiitettävästi, mutta aihetta olisi toki voinut tarkastella myös monesta muusta näkökulmasta, esimerkiksi rajaamalla aineiston erilaisiin juttuihin tai valitsemalla tutkittavat artikkelit eri mediasta. Tutkimustuloksia tarkastellessa on myös otettava huomioon se, että kehysanalyysiin liittyy metodina paljon tulkintaa, ja siksi joku toinen olisi voinut nimetä tai valita kehykset eri tavalla. Nähdäkseni tekemäni valinnat olivat kuitenkin onnistuneita ja tukivat tutkimuskysymyksiin vastaamista.

Tämän tutkimuksen perimmäinen tarkoitus oli laajentaa kuvaa siitä, miten journalismissa suhtaudutaan eri taustoista tuleviin ihmisiin maahantulon kontekstissa. Tässä tutkimuksessa havaittujen tulosten perusteella Euroopasta saapuvia maahantulijoita käsitellään mediassa monilla tavoin positiivisemmin kuin Lähi-idästä ja Afrikasta tulevia maahantulijoita. Tämä voi vaikuttaa maahantulijoista syntyviin mielikuviin ja siten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen yhteiskunnassa. Siksi journalististen toimijoiden onkin jatkuvasti tarkasteltava omaa toimintaansa, olla valmis kehittämään sitä ja pohtia sen vaikutuksia yhteiskuntaan, niin maahantulon käsittelemisessä kuin muissakin aiheissa.

6 LÄHTEET

6.1 Tutkimukset ja tieteelliset artikkelit:

Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths ja Helen Tiffin. 2013. "Post-Colonial Studies: the Key Concepts." London: Taylor & Francis Group.

Berry, Mike, Inaki Garcia-Blanco ja Kerry Moore. 2016. "Press coverage of the refugee and migrant crisis in the EU: A content analysis of five European countries."

Billig, Michael. 1995. Banal Nationalism. London: Sage Publications, Limited.

Duara, Prasenjit. 1996. "Historicizing national identity, or who imagines what and when." Teoksessa *Becoming national: a reader* (toim. Eley, Geoff ja Ronald Grigor Suny), 150–177.

Entman, Robert. 1993. "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm." *Journal of Communication* 43(4): 51–58.

François Heisbourg. 2015. "The Strategic Implications of the Syrian Refugee Crisis." *Survival* 57(6): 7-20. https://doi.org/10.1080/00396338.2015.1116144.

Fürsich, Elfriede. 2010. "Media and the representation of Others." *International social science journal* 61(199): 113–130. https://doi.org/10.1111/j.1468-2451.2010.01751.x.

Gabrielatos, Costas ja Paul Baker. 2008. "Fleeing, Sneaking, Flooding: A Corpus Analysis of Discursive Constructions of Refugees and Asylum Seekers in the UK Press, 1996-2005." *Journal of English Linguistics* 36(1): 5–38. https://doi.org/10.1177/0075424207311247.

Gamson, William A. ja Andre Modigliani. 1994. "The changing culture of affirmative action." Teoksessa *Equal Employment Opportunity: Labor Market Discrimination and Public Policy* (toim. Paul Burstein), 373–394. New York: Aldine de Gruyter.

Gemi, Eda, Iryna Ulasiuk ja Anna Triandafyllidou. 2013. "Migrants and Media Newsmaking Practices." *Journalism Practice* 7(3): 266–281. https://doi.org/10.1080/17512786.2012.740248.

Greussing, Esther ja Hajo G. Boomgaarden. 2017. "Shifting the refugee narrative? An automated frame analysis of Europe's 2015 refugee crisis." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 43(11): 1749-1774. https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1282813.

Holzberg, Billy, Kristina Kolbe ja Rafal Zaborowski. 2018. "Figures of Crisis: The Delineation of (Un)Deserving Refugees in the German Media." *Sociology* 52(3): 534– 550. https://doi.org/10.1177/0038038518759460.

Horsti, Karina. 2002. "Maahanmuuttojournalismi – välivaihe monikulttuuriseen journalismiin." Teoksessa *Etnisyys ja rasismi journalismissa* (toim. Pentti Raittila). Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65640/951-44-5486-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kalfeli, Naya, Christos Frangonikolopoulos ja Antonis Gardikiotis. 2022. "Expanding peace journalism: A new model for analyzing media representations of immigration." *Journalism* 23(8): 1789–1806. https://doi.org/10.1177/1464884920969089.

Karvonen, Erkki. 2000. "Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen". *Media & Viestintä* 23(2): 78–94.

Klimkiewicz, Beata. 2021. “The Public Sphere and the Changing News Media Environment in Poland: Towards Structural Polarisation.” *Javnost (Ljubljana, Slovenia)* 28(1): 53–74. https://doi.org/10.1080/13183222.2021.1861408.

Kunelius, Risto. 2000. ”Journalismi nelijalkaisena otuksena: tutkimuksen näkökulmia, ongelmia ja haasteita.” *Tiedotustutkimus* 23(3): 4–27.

Löytty, Olli. 2005. “Toiseus.” Teoksessa *Suomalainen vieraskirja* (toim. Rastas, Anna, Laura Huttunen ja Olli Löytty), 161–189.

Nikunen, Minna. “Toiseus mediassa.” Teoksessa *Mediaetiikan kipupisteet* (toim. Nordenstreng, Kaarle ja Ari Heinonen). Tampere: Tampereen yliopisto.

Nordenstreng, Kaarle (toim.). 2023. “Coverage of the Russia-Ukraine War by Television News in Nine Countries.” Tampere University. https://trepo.tuni.fi/handle/10024/146858. Linkki tarkistettu 25.4.2023.

Okolie, Andrew C. 2003. “Introduction to the Special Issue -- Identity: Now You Don't See It; Now You Do.” *Identity: An International Journal of theory and Research* 3(1): 1–7. https://doi.org/10.1207/S1532706XID0301_01.

Polynczuk-Alenius, Kinga ja Ilana Hartikainen. 2022. “Disentangling time-spaces of migration: Chronotopes and racist subjectivities in “identity journalism” in Poland and Czechia.” *Journalism (London, England)* 0(0): 1–19. https://doi.org/10.1177/14648849221126093.

Roman, Nataliya, Anna Young ja Stephynie C. Perkins. 2021. “Displaced and Invisible: Ukrainian Refugee Crisis Coverage in the US, UK, Ukrainian, and Russian Newspapers.” *Negotiation and Conflict Management Research* 14(3): 153–169. https://doi.org/10.34891/vf8w-vj30.

Seppänen, Janne ja Esa Väliverronen. 2012. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.

Spurr, David. 1993. “The Rhetoric of Empire: Colonial Discourse in Journalism, Travel Writing, and Imperial Administration.” Durham: Duke University Press.

Touri, Maria ja Nelya Koteyko. 2015. “Using corpus linguistic software in the extraction of news frames: towards a dynamic process of frame analysis in journalistic texts.” *International Journal of Social Research Methodology* 18(6): 601–616. http://dx.doi.org/10.1080/13645579.2014.929878.

Treanor, Brian. 2006. “Aspects of Alterity: Levinas, Marcel, and the Contemporary Debate.” US: Fordham University Press.

Tuchman, Gaye. 1972. “Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity.” *American Journal of Sociology* 77(2): 660–679. https://www.jstor.org/stable/2776752?seq=1.

Tuominen, Maila-Katriina. 2002. ”Kuka puhuu kun toinen puhuu?”. Teoksessa *Mediaetiikan kipupisteet* (toim. Nordenstreng, Kaarle ja Ari Heinonen). Tampere: Tampereen yliopisto.

Vaahensalo, Elina. 2021. ”Samanlaista toiseuttamista, erilaisia toisia.” Media & Viestintä 44(3): 1–29. https://doi.org/10.23983/mv.111507.

Zawadzka-Paluektau, Natalia. 2022. “Ukrainian Refugees in Polish Press.” *Discourse & communication* 17(1): 96–111. https://doi.org/10.1177/17504813221111636.

6.2 Verkkolähteet:

Finlex. 2023. ”Laki Yleisradio Oy:stä.” https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380#L3P7. Linkki tarkistettu 19.4.2023.

Helin, Satu ja Harri Vähäkangas. 2022. ”Aikajana näyttää, miten Venäjän hyökkäys aiheuttaa yhä suurempaa tuhoa Ukrainassa.” Yle, 24.2.2022. https://yle.fi/a/3-12331818. Linkki tarkistettu 18.4.2023.

Hämäläinen, Veli-Pekka ja Mikko Leppänen. 2022. ”Lähdemme sotaan.” Yle 8.3.2022. https://yle.fi/uutiset/3-12347088. Linkki tarkistettu 16.11.2022.

Koivuranta, Esa. 2015. ”Ylivoimainen enemmistö on miehiä – Yle kokosi tuoreimmat faktat turvapaikanhakijoista.” Yle, 5.10.2015. https://yle.fi/a/3-8354207. Linkki tarkistettu 18.4.2023.

Laakkonen, Viivi. 2022. ”Presidentti Niinistö Venäjän hyökkäyksestä: Nyt naamiot on riisuttu, vain sodan jyrkät kasvot näkyvät.” *Turun Sanomat*, 24.2.2022. https://www.ts.fi/uutiset/5579379. Linkki tarkistettu 16.11.2022.

Latva-Teikari, Kati; Antti Heikinmatti, Ulla Malminen ja Emma Hinkula. 2022. ”’Emme olisi halunneet lähteä, mutta emme halua elää sodan alla’, sanoo Olga Eyevleva – Ilkka Pulkkinen ja moni muu avaa nyt kotinsa Ukrainasta pakeneville.” Yle, 2.3.2022. https://yle.fi/uutiset/3-12336946. Linkki tarkistettu 16.11.2022.

Martikainen, Annika ja Antti Pilke. 2022. ”Miksi suhtautuminen ukrainalaispakolaisiin eroaa aiemmista turvapaikanhakijoista? Perussuomalaisten Purra uskoo, että he haluavat kotiin sodan jälkeen”. Yle, 27.3.2022. https://yle.fi/uutiset/3-12375755. Linkki tarkistettu 16.11.2022.

Migri. 2023. ”Tilastot”. https://tilastot.migri.fi/index.html#decisions/23330?start=625&end=629. Linkki tarkistettu 19.4.2023.

Operational Data Portal. 2023. “Ukraine refugee situation.” https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine. Linkki tarkistettu 19.4.2023.

Reporters Without Borders. 2023. “Index.” https://rsf.org/en/index?year=2022. Linkki tarkistettu 19.4.2023.

Seppä, Petri. 2022. ”Kohti suurta tuntematonta – Terhi, 39, lähti Suomesta Ukrainan ja Puolan rajalle hakemaan sotaa paenneita turvaan.” *Ilta-Sanomat*, 26.2.2022. https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008645260.html. Linkki tarkistettu 16.11.2022.

STT. 2023. ”Maahanmuutto, pakolaisuus, siirtolaisuus”. https://stt.fi/tyylikirja/sanastot/juridisia-termeja/maahanmuutto-pakolaisuus-siirtolaisuus/. Linkki tarkistettu 19.4.2023.

Timonen, Jenny. 2022. ”Sytytyslanka alkoi palaa Ukrainassa vuonna 2014, kun Venäjä miehitti Krimin niemimaan — Ulkolinja-dokumentit valottavat Ukrainan sodan taustoja.” Yle, 2.3.2022. https://yle.fi/aihe/a/20-10002310. Linkki tarkistettu 18.4.2023.

Ulkoministeriö. 2023. ”Muuttoliike ja pakolaiskriisi Euroopassa.” https://um.fi/muuttoliike-ja-pakolaiskriisi-euroopassa. Linkki tarkistettu 10.4.2023.

7 LIITE 1: AINEISTOLUETTELO

Ukraina-aineisto

1. De Fresnes, Tulikukka, Hanna Hanhinen ja Jasmina Kautta. 2022. ”Bussiturmaan joutuneista ukrainalaispakolaisista lähes kaikki pääsivät Suomeen.” Yle, 18.3.2022. https://yle.fi/a/3-12365169.
2. Hirvonen, Saara, Timo Hytönen ja Siiri Pohjoinen. 2022. ”Kunnat varautuvat kymmeniin sotaa paenneisiin oppilaisiin – 11-vuotiaan Katya Fedorenkon koulu alkoi jo: "Minulla on täällä kaikki hyvin".” Yle, 24.3.2022. https://yle.fi/a/3-12369262.
3. Jäntti, Mari. 2022. ”Harkovalainen Anna Malko suomalaisista: "He antavat kaikkensa" – näin Tampereelle saapuneiden ukrainalaisten ensimmäiset päivät ovat sujuneet.” Yle, 12.3.2022. https://yle.fi/a/3-12352291.
4. Karppi, Tiina. 2022a. ”Galina ja Olga ottivat mukaan Eva-vauvan, rahaa ja paperit – he pakenivat sotaa vailla päämäärää ja päätyivät hotelliin Kirkkonummelle.” Yle, 10.3.2022. https://yle.fi/a/3-12349955.
5. Karppi, Tiina. 2022b. ”Suomeen tulleet ukrainalaiset miettivät, miten auttaa maahan jääneitä – "Venäläiset taistelevat siviilejä vastaan, he pommittavat kaikkea".” Yle, 6.3.2022. https://yle.fi/a/3-12345776.
6. Karvinen, Petri. 2022. ”Yli sata Ukrainan pakolaista saapui Itä-Suomeen – Rautalammilta majapaikan saanut äiti: “Toivon, ettei sota tule koskaan tänne”.” Yle, 10.3.2022. https://yle.fi/a/3-12353177.
7. Korhonen, Tiia. 2022. ”Ukrainalaisten ystäväperhetoiminta kiinnostaa Kainuussa – sotaa paenneet kaipaavat kosketusta tavalliseen elämään.” Yle, 23.3.2022. https://yle.fi/a/3-12371968.
8. Kähkönen, Sanna. 2022. ”Odessasta Kajaanin tullut Anna Koliuk: Teen kaikkeni pitääkseni lapseni turvassa.” Yle, 8.3.2022. https://yle.fi/a/3-12349010.
9. Latva-Teikari, Kati, Antti Heikinmatti, Ulla Malminen ja Emma Hinkula. 2022. ”"Emme olisi halunneet lähteä, mutta emme halua elää sodan alla", sanoo Olga Eyevleva – Ilkka Pulkkinen ja moni muu avaa nyt kotinsa Ukrainasta pakeneville.” Yle, 2.3.2022. https://yle.fi/a/3-12336946.
10. Nieminen, Elina ja Mari Vesanummi. 2022. ”Ukrainalaisten arki Suomessa on nyt kielen opettelua ja töiden etsimistä – harkovalainen Sergii Gunaza: "Pakenimme ainoastaan lasten vuoksi".” Yle, 24.3.2022. https://yle.fi/a/3-12371643.
11. Nironen, Saija. 2022. ”Viktoiia Zhulinska ei tiedä, milloin näkee sukulaisensa uudestaan – vastaanottokeskus Espoossa on vain välipysäkki matkalla tuntemattomaan.” Yle, 24.3.2022. https://yle.fi/a/3-12374158.
12. Rosvall, Minna. 2022. ”Natalia Vysotska pakeni Ukrainasta sisarustensa ja äitinsä kanssa seitsemän maan läpi – "Olen kiitollinen ruuasta, vaatteista ja leluista".” Yle, 16.3.2022. https://yle.fi/a/3-12361208.
13. STT. 2022. ”Seksityötä tai kuvitteellinen työpaikka suomalaisesta yrityksestä – näin ukrainalaispakolaisia huijataan työmarkkinoilla.” Yle, 22.3.2022. https://yle.fi/a/3-12369785.

14. Tolkki, Kristiina ja Jyrki Hara. 2022. ”Ukrainalaiset ovat jättäneet jo satoja turvapaikkahakemuksia, ja tahti vain kiihtyy – "Emme suunnitelleet tulevamme Suomeen, kotona pelotti".” Yle, 3.3.2022. https://yle.fi/a/3-12342267.

Pakolaiskriisi-aineisto

1. Keränen, Timo. 2015. ”Kyllä tänne kotiutuu – oma aktiivisuus auttaa.” Yle, 10.9.2015. https://yle.fi/a/3-8297134.
2. Kirvesmies, Jouni ja Juha Kaita-Aho. 2015. ”Sotaa paennut jalkapallotaituri: "Se on niin pientä, mitä ihminen voi toiselle tehdä, mutta se merkitsee niin paljon".” Yle, 17.9.2015. https://yle.fi/a/3-8309709.
3. Korhonen, Tiia. 2015. ”Irakista Suomeen paennut: "Kun hyvästelet, et tiedä tuletko enää takaisin".” Yle, 10.9.2015. https://yle.fi/a/3-8294626.
4. Krautsuk, Satu. 2015. ”"Miten täällä pääsee töihin?" – Iranin kurdi huolestui turvapaikanhakijoiden tulevaisuudesta Suomessa.” Yle, 1.9.2015. https://yle.fi/a/3-8270167.
5. Leppävuori, Anna. 2015a. ”Kiintiöpakolaisena Suomeen tullut väittää: Turvapaikanhakijoiden jopa mahdotonta sopeutua tänne.” Yle, 27.9.2015. https://yle.fi/a/3-8331362.
6. Leppävuori, Anna. 2015b. ”Suomeen tulee myös perheitä – "Olen kuullut, että Suomi on paras paikka lapsille".” Yle, 27.9.2015. https://yle.fi/a/3-8335499.
7. Mahadura, Susani. 2015. ”Suomalaismuslimit: turvapaikanhakijat ovat meille siskoja ja veljiä.” Yle, 26.9.2015. https://yle.fi/a/3-8332525.
8. Partio, Elina ja Riina Kasurinen. 2015. ”Pakolaislapsena Suomeen tullut Samir Ataei luottaa suomalaisiin – "Nyt on meidän vuoromme rakentaa monikulttuurista Suomea".” Yle, 2.9.2015. https://yle.fi/a/3-8270457.
9. Peltokangas, Leena. 2015. ”Pitkä matka Syyrian Damaskoksesta päätyi Hervantaan – Keskustori löytyi tamperelaisen ystävän avulla.” Yle, 24.9.2015. https://yle.fi/a/3-8323349.
10. Pohjaväre, Kirsti. 2015. ”Saksipotkuja ja jammailua – Lahdessa liennytettiin ennakkoluuloja jalkapallon avulla.” Yle, 30.9.2015. https://yle.fi/a/3-8343277.
11. Pukkila, Outi. 2015. ”Shiva Anayati vietti 14 vuotta pakolaisleirillä: "Suomi on perheellemme onnela".” Yle, 8.9.2015. https://yle.fi/a/3-8288619.
12. Pöntinen, Anu. 2015. ”Ensimmäiset turvapaikanhakijat saapuivat Kuopioon – "Matka on ollut pitkä".” Yle, 14.9.2015. https://yle.fi/a/3-8304024.
13. Rautanen, Päivi. 2015. ”Syyriasta 17 vuotta sitten paennut Manar Ameli vetoaa: "Ollaan ihmisiä ihmisille”.” Yle, 13.9.2015. https://yle.fi/a/3-8301717.
14. Tolsa, Maria ja Tom Kankkonen. 2015. ”Irakilaispakolainen: "Meillä kerrotaan, että Suomesta ei karkoteta irakilaisia".” Yle, 10.9.2015. https://yle.fi/a/3-8294908.
15. Vaaraniemi, Jasmina. 2015. ”Turvapaikanhakijat Suomen ja Ruotsin rajalla: "Haluan vain huolehtia perheestäni, ei muuta".” Yle, 13.9.2015. https://yle.fi/a/3-8299826.
16. Vesalainen, Suvi, Juha Rissanen ja Anna Hurtta. 2015. ”"Unkarin metsä on julma paikka” – helsinkiläiskirjailija Hassan Blasim kertoo miten Irakista paetaan.” Yle, 12.9.2015. https://yle.fi/a/3-8299701.

8 LIITE 2: KEHYSTEN ESIINTYVYYS AINEISTOISSA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	**Yht.**
Asiantuntijuus		X						X	X	X	X	X		X	**7**
Suomeen sopeutuminen		X	X		X	X	X			X	X	X	X		**9**
Humanitäärisyys			X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		**10**
Pakolaisuuden taustat				X	X					X		X		X	**5**
Perhe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	**13**
Fyysinen ja henkinen kärsimys	X	X	X	X	X			X	X	X		X		X	**10**

Taulukko 14. Kehysten esiintyvyys Ukraina-aineistossa. Ylärivillä olevat numerot vastaavat kukin yhtä artikkelia, jotka on numeroitu liitteen 1 aineistoluettelossa. ”X” kertoo, että kehystä esiintyi artikkelissa, tyhjä ruutu osoittaa että ei esiintynyt.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	**Yht.**
Asiantuntijuus														X			**1**
Suomeen sopeutuminen	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	**15**
Humanitäärisyys		X					X	X	X	X		X	X				**7**
Pakolaisuuden taustat		X	X		X	X		X	X				X	X	X	X	**10**
Perhe	X	X			X	X		X	X		X		X	X	X	X	**11**
Fyysinen ja henkinen kärsimys	X	X	X			X	X	X	X		X	X	X	X		X	**12**

Taulukko 15. Kehysten esiintyvyys pakolaiskriisi-aineistossa. Ylärivillä olevat numerot vastaavat kukin yhtä artikkelia, jotka on numeroitu liitteen 1 aineistoluettelossa. ”X” kertoo, että kehystä esiintyi artikkelissa, tyhjä ruutu osoittaa että ei esiintynyt.